

Handelshøyskolen BI

MAN 50211 Ledelse; makt og mening

Term paper 60% - W

Predefinert informasjon

Startdato:	17-10-2022 09:00 CEST	Termin:	202310
Sluttdato:	22-05-2023 12:00 CEST	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	P		
Flowkode:	202310 10063 IN09 W P		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Navn:

Maren Dølgaard Eid, Cathrin Dahl-Johansen

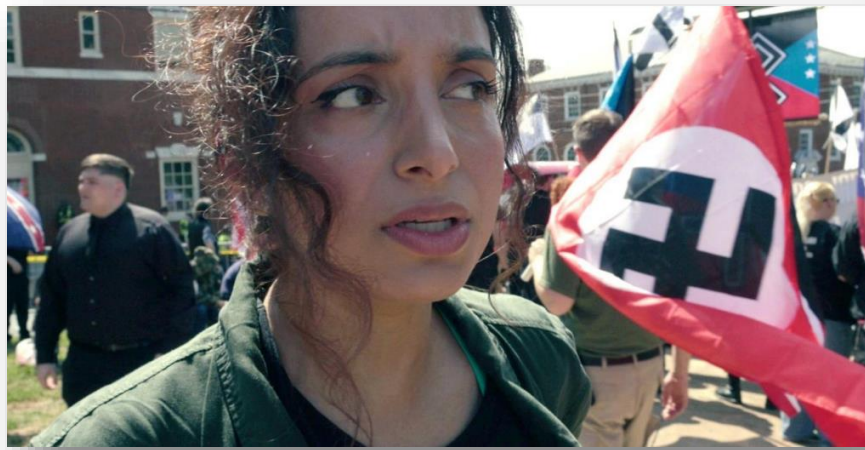
Informasjon fra deltaker

Tittel *:	Deeyah Khan	Inneholder besvarelsen konfidensielt materiale?:	Nei	Kan besvarelsen offentliggjøres?:	Ja
Navn på veileder *:	Maria Isaksson				

Gruppe

Gruppenavn:	(Anonymisert)
Gruppenummer:	18
Andre medlemmer i gruppen:	

Prosjektoppgave
ved Handelshøyskolen BI
- Deeyah Khan -

Eksamenskode og navn:

2022H EMM – Ledelse; makt og mening

Utleveringsdato:

17.10.2022

Innleveringsdato:

22.05.2023

Stuedsted:

BI OSLO

Innhold

Sammendrag	i
1. Innledning	1
2. Hovedproblemstilling	2
3. Biografisk del	2
3.1 Deeyah Khans dokumentarer	6
4. Metode	10
4.1. Naturvitenskap, åndsvitenskap og positivisme debatten	10
4.2. Hermeneutikk, forståelseshorisont og den hermeneutiske sirkel	11
4.5. Kildekritikk	13
4.6. Vår forforståelse	14
5. Drøfting	14
5.1 Underproblemstilling 1: I hvilken grad drives Deeyah Khan av machiavelliske verdier?	14
5.1.1 Teoretisk rammeverk	15
5.1.2 Kritikk av teori	17
5.1.3 Drøfting	18
5.1.4. Delkonklusjon og ny forståelse	22
5.2. Underproblemstilling 2: Er vennlighet og klokskap en mulig forklaring på Deeyah Khans drivkraft?	22
5.2.1. Teoretisk rammeverk	23
5.2.2. Kritikk av teori	26
5.2.3. Drøfting	26
5.2.4. Delkonklusjon og nyforståelse	29
5.3 Underproblemstilling 3: Følger Deeyah Khan en kongstanke, og hvordan har den vokst frem?	29
5.3.1 Teoretisk rammeverk	30
5.3.2. Kritikk av teori:	35
5.3.3. Drøfting	35
5.3.4. Delkonklusjon og ny forståelse	39
6. Avsluttende drøfting og konklusjon	40
Litteraturliste	43

Sammendrag

Deeyah Khan er en prisbelønnet filmskaper og en sterk talskvinne som fremmer likestilling og bekjemper diskriminering gjennom sine dokumentarfilmer. I vår prosjektoppgave om Deeyah Khan har vi sett på ulike teorier og vurdert hvordan disse kan forklare hennes drivkraft.

I drøftingen av første underproblemstilling, lærer vi at hun har flere av de verdiene som Machiavelli mente karakteriserte gode ledere. Hun har en sterk *virtu*, og vilje til å innta posisjon og handle. Vi har identifisert at hun er modig, som vi kan gjenkjenne via *løvens* kraft, og aller mest viser hun gjennom sine handlinger, *revens smartness*. Vi har kommet frem til at hennes menneskesyn skiller seg fra Machiavellis, men heller mer mot Aristoteles tro på det gode i mennesket. Dette belyser vi i andre underproblemstilling. Aristoteliske verdier, som *klokskap* og *vennlighet*, har vi sett gjennom hennes menneskemøter. Vi har funnet at hun har en unik egenskap til å velge den *gylne middelvei* i møte med intervjuobjektene. Hun fremstår hverken triumferende eller bedrevitende ovenfor dem, men hun søker å forstå gjennom dialog som verktøy. Vår tolkning er at Deeyah Khan søker utvikling gjennom forståelse av de hun møter, som har standpunkt langt fra hennes egne.

Vi har sett på hennes utrolige reise fra å være fullstendig underlagt farens drøm, hvordan hun var styrt av patriarkalske muslimske miljø med sterke oppfatninger om kvinnens plass i samfunnet, til å finne sin egen *kongstanke*.

Ved bruk av hermeneutisk sirkel har vi fått en ny forståelse av Deeyah Khan og hennes drivkraft. Samlet sett har vi kommet frem til at det som forklarer Deeyah Khans drivkraft best, er hennes engasjement for å løfte frem undertrykte stemmer for å skape forståelse og dialog. Dette har vi identifisert som hennes *kongstanke*. En forsterkende kraft er alt hun har forsaket og vunnet på veien. Dette til sammen mener vi gjør at hennes *kongstanke* er sterkt personlig forankret, er handlingsorientert og til felleskapets beste.

1. Innledning

I vår prosjektoppgave har vi valgt Deeyah Khan som skikkelse. Hun er mest kjent som filmskaper og har vunnet Emmy, BAFTA og mange andre priser for sine dokumentarer om blant andre jihadister og nynazister. Hun er grunnlegger og administrerende direktør av produksjonsselskapet FUUSE.net som spesialiserer seg på dokumentarfilmer, digitale medieplattformer og innhold for TV- og live-arrangementer. Hun har blitt umevnt til UNESCOS Goodwill-ambassadør i 2016 for å fremme kunst som et universelt språk og kraft for utvikling, dialog og sosial samhörighet. Deeyah Khan er stadig relevant med nye samfunnsaktuelle problemstillinger, og har i 2022 kommet med en ny dokumentarfilm om vold mot kvinner.

Hun har gjort det til sin livsoppgave å oppsøke, lytte og prøve å forstå ekstreme grupper i verden som bidrar til konflikter i samfunnet, og utfordre det hun selv frykter mest. Målet hennes er at neste generasjon skal få mulighet til å leve i et samfunn med færre konflikter og med større forståelse for hverandre.

Vi har latt oss fascinere av hennes kraft og mot, og hennes humpete og farefulle reise på vei til selvstendighet. Vi har vært kritiske til hennes motiv for å lage filmer og vinne priser, og oppnå makt på sitt felt. Hun har motbevist våre mistanker ved å vise seg som en helstøpt engasjert samfunnsdebattant. Vi har med nysgjerrighet forsøkt å vise hvordan hun angriper store spørsmål. Med små vennlige, men taktiske grep går hun frem, og utvikler ny forståelse for vår sameksistens. Forhåpentligvis er ikke siste scene filmet eller siste ord sagt fra Deeyah Khan.

2. Hovedproblemstilling

Deeyah Khan har utforsket temaer som rasisme, ekstremisme og kvinners rettigheter i sine dokumentarfilmer, men samtidig blir hun utsatt for sjikane, hat og trusler fordi hun belyser disse temaene. Hvorfor velger hun å utsette seg selv for denne risikoen? For å svare på dette har vi valgt følgende problemstillinger:

Hovedproblemstilling:

Hva kan forklare Deeyah Kahns drivkraft?

Underproblemstilling:

1. I hvilken grad drives Deeyah Khan av machiavelliske verdier?
2. Er vennlighet og klokskap en mulig forklaring på Deeyah Khans drivkraft?
3. Følger Deeyah Khan en kongstanke, og hvordan har den vokst frem?

3. Biografisk del

Deeyah Khan er født Deepika Thathaal. Hun ble født 7. august 1977 i Oslo, og vokste opp i områdene Lambertseter og Tåsen. Her bodde hun sammen med sin mor og far, og lillebroren Adil Khan som er fem år yngre. Foreldrene er sunnimuslimske. Moren er født i Afghanistan, og faren er fra Pakistan. Deeyah Khan ble først kjent som musikkartist, før hun startet å lage dokumentariske filmer. Hun eier nå sitt eget produksjonsselskap, Fuuse.net.

Lite lek, og store krav

Deeyah Khan startet sin musikkariere allerede som syvåring i Norge, og optrådte på scener med etablerte musikere. Det var faren til Deeyah Khan som introduserte henne for musikk, og som ønsket en karriere for henne. Faren fortalte henne fra tidlig alder om hvordan rasisme og diskriminering ville komme til å styre livet hennes om hun ikke tok et valg, og ble best i det hun valgte. Ifølge faren, var den eneste måten hun kunne unngå å bli diskriminert for sitt kjønn eller sin farge, men bli akseptert av hvite på, var å bli berømt innen enten musikk eller sport. Da han ikke kunne noe om sport, bestemte han at det ble musikk. Dermed var beslutningen tatt for retningen livet til Deeyah Khan skulle ta. Dette beskriver hun som starten på en belastende barndom, med mye krav og forventninger. Hun

forteller at faren tvang henne til å øve på sang, og instrumenter i timevis hver eneste dag. Livet hennes fra den dagen, bestod av kun skole og musikk. Han fikk henne til å opptre for et større og større publikum fra hun var åtte år, og snart var hun en slags maskot for det multikulturelle musikkmiljøet i Norge. Deeyah Khan beskriver at bakgrunnen for farens karrierevalg for henne var begrunnet i hans egen historie. Det var farfaren til Deeyah Khan som først innvandret fra Pakistan til Norge sent på 1960-tallet. Kort tid etter hentet han sin sønn til Norge. Farfaren til Deeyah Khan ønsket at sønnen skulle få oppleve de mulighetene som Norge tilbød, og fikk han derfor inn på Universitetet i Oslo. Etter kort tid ble dette for krevende for faren. Han hoppet av, og fikk jobb på en fabrikk i stedet. I 1976 giftet han seg med jenta han traff på et feriebesøk i hjembyen i Pakistan og de etablerte seg i Oslo. Året etter ble Deeyah Khan født, og fem år senere kom lillebroren Adil Khan til verden. Faren var besatt av at hans barn skulle få de mulighetene han selv ikke fikk benyttet. Da Deeyah Khan viser at hun har talenter innen musikk, blir dette veien han velger for hennes fremtidige karriere.

Jenter skal ikke drive med musikk

Deeyah Khan ble snart en yndling i det norske minoritets-musikalske miljøet i Norge, noe som gjorde familien stolt. Hun fikk spille sammen med anerkjente musikere i Norge og i utlandet. I 1992 ga hun ut sin første soloplate "*I all slags lys*". I denne tiden opptrådte hun flere ganger på TV og ulike festivaler. Hennes opptredener fikk mye positiv omtale i media. Hun utviklet seg videre fra å være sanger og utøver av tradisjonell sør-asiatisk folkemusikk, til å bli plateprodusent av verdensmusikk. Hennes lærere var kjente og anerkjente musikere og komponister fra mange steder i verden. Blant annet har hun samarbeidet med Jan Garbarek og Nils Petter Molvær. I 1996 ga hun ut sitt mest kjente album *Deepika*. Musikkalbumet fikk mye oppmerksomhet og da Aftenposten oppsummerte musikkåret 1996, ble *Deepika* beskrevet som «eksperimentelt og vellykket i grenselandet mellom moderne techno og pakistansk folkemusikk» Hun fikk Scheiblers Legats hederspris etter utgivelsen av *Deepika* «for å ha bygget bro mellom ulike kulturer» («*Deepika* (album)», 2019). Etter som hun fortsatte å vise seg som musiker offentlig, økte hets og sjikane fra det konservative muslimske miljøet i Oslo. Deeyah Khan forteller at konservative grupper av menn kom hjem til foreldrene og ba faren få henne til å slutte med opptredener, og at han måtte ta vare på hennes- og familiens rykte og ære. De sa

at det var synd for jenter å drive med musikk. Faren responderte med at det ikke var deres sak, men hans. Truslene fortsatte i årene som kom, og ved flere anledninger kom “delegasjoner” av menn hjem for å overbevise faren om at det han tillot datteren å gjøre, var feil. Hver gang avviste faren dem, og sto opp for henne. Deeyah Khan forteller at det ved flere anledninger kom menn opp til henne på gaten og sa at det hun gjorde var syndig. Hun ble spyttet på og truet med hva de ville gjøre med henne om hun ikke sluttet å vise seg frem på denne måten offentlig. I tillegg til trusler fra det konservative muslimske miljøet, opplevde hun også rasistiske kommentarer fra nordmenn. De ba henne reise tilbake fra der hun kom fra. Det skulle bli verre.

Enveisbillett til London

Etter utgivelsen av *Deepika*, økte populariteten hennes. Hun traff tidsånden, og etterspørselen etter henne ble intensivert. Det gjorde også sjikane og trusler, og nå gikk de konservative muslimene direkte til angrep på henne igjen. Hun forteller at hun ved flere anledninger ble angrepet mens hun var på scenen. De oppsøkte henne blant annet på skolen med den hensikt å bortføre henne. Hun gikk aldri verken til norske eller pakistanske miljø for å be om hjelp, heller ikke politiet. Hun ønsket ikke å bidra til støy som kunne ramme hennes familie.

Til slutt sa moren til Deeyah Khan at de ikke lenger kunne beskytte henne slik situasjonen hadde blitt. Foreldrene så ingen annen utvei enn at hun reiser ut av landet. Da var hun 17 år, året er 1994 og hun kjøpte en enveisbillett til London. Hun pakket sine saker, og dro til flyplassen. Media hang på, og saken var omtalt stort i norsk presse. Men det var ingen som stilte spørsmål ved hvorfor hun plutselig dro eller forsøkte å stoppe det. Hun opplevde det som et stort svik.

“My heart was broken by Norway” (Skjeset, 2013).

Hun fortsatte sin musikkariere som 17-åring i London. På denne tiden ga hun ut singelen “*Plan on my own*” (2005) og albumet “*Ataraxis*” (2008) i samarbeid med Andy Summers, Bob James og Nils Petter Molvær. Trakasseringen og truslene fortsatte også i London, men det var annerledes nå. Truslene var rettet mot hennes familie. Det ble tungt å leve med og det endte med at hun etter hvert følte seg presset til å forlate London. I 2009 pakket hun igjen sakene og reiste alene til Atlanta i USA.

Flukten til et nytt kontinent

I Atlanta isolerte hun seg. Hun forteller at hun følte at hun hadde sviktet alle, at hun ikke tilfredsstilte kravene til hverken sin far eller musikkbransjen. Hun hadde dratt fra alt. Hun ble deprimert, satt inne, og sluttet å lage musikk. Hun beskriver det som en periode fylt med frykt og bekymringer. Det er her hun gjør sin personlige oppdagelse om hvordan hun alltid har presset seg selv til å passe inn i andres forventninger, og aldri tatt hensyn til hva som er viktig for henne selv. Hun bestemte seg for å lytte til sitt eget hjerte. «We all bend ourself into really uncomfortable positions to try to fit in and to live in» (Larsen, 2021 17.18) Basert på sine egne erfaringer, bestemmer hun seg for å forfølge tanken om at mange unge mennesker sliter med de samme problemstillingene som hun selv har slitt med. Om å ikke eie seg selv og følge sine egne drømmer.

“Jeg ønsker ikke å bli drept for en drøm som ikke engang er min egen” (Magerøy, 2016).

Deeyah Khan plukker opp kamera for første gang

Norsk presse ved en ivrig VG- journalist, Espen Arnold Hansen, hadde fulgt Deeyah Khan gjennom mange år. Hun beskriver han som pågående og irriterende, men som oppfordret henne gang på gang om å fortelle sin historie. Han finner henne i Atlanta. Hun avviser han. Til slutt klarer han å få henne i tale og han råder henne til å søke prosjektmidler hos Fritt ord. Han forteller at de tar sjanser på folk med gode ideer i etableringsfasen, og tror de vil være interessert i hennes problemstillinger. Han oppfordrer henne til å utvikle de tankene hun har om å lage film om sine og andres erfaringer - hva det betyr å vokse opp med flere kulturer og presset det kan medføre. Hun sender til slutt en søknad til Fritt ord. Hun hadde aldri skrevet en søknad før, heller ingen utdanning innen filmproduksjon. Til hennes store overraskelse mottok hun midler fra Fritt ord i 2009.

Slik fikk hun midler til å komme i gang med arbeidet av hennes første film *Banaz – a love story* (2012). Dette blir startpunktet for en prosess med et egenvalgt perspektiv og utvikling av hennes samfunnsengasjement med dokumentarfilm som plattform.

På denne tiden grunnlegger Deeyah Khan den kunstneriske plattformen, Fuuse.no (2010). Her tar hun rollen som administrerende direktør. Samtidig fungerer hun som produsent og regissør. Plattformen har base i Norge og Storbritannia. Hun kanaliserer sitt samfunnsengasjement gjennom plattformen, og med årene utvikler Fuuse seg til å bli et selskap av uavhengig medie-utdannings- og kunstproduksjoner som forteller historier om de som ofte blir holdt utenfor mediebildet. Hun knytter til seg andre med kunnskap og erfaringer som er nyttige for å heve stemmene til kvinner, personer fra minoriteter og det hun kaller tredje-kulturs barn. Hun bruker kanalen til å dokumentere, fortelle historier, oppmuntre til debatt og feire mangfold. I dag når hun ut til et stort publikum som strekker seg over 25 land via denne plattformen.

Deeyah Khan sin misjon får tydeligere konturer

Vi blir kjent med Deeyah Khan gjennom hennes filmer, og intervjuer i ulike medier. Her kan vi følge hvordan hennes samfunnsengasjement utvikler seg. Tema hun belyser er gjenkjennelig, og metodene hun bruker for å forstå, utvikler seg. Hun går dypere inn i menneskets natur, og hvordan vår frykt og behovet for å høre til kommer til uttrykk på både individ og gruppenivå. For hvert tema hun utforsker kommer hun videre i sin utvikling, og gjennom intervjuene skaper hun bevegelse med sine funn. Hun finner stadig nye områder å dykke ned i og belyse. En rød tråd i hennes engasjement er rasisme, utenforskap, ekstremisme og polarisering. For å belyse Deeyah Khan sin videre utvikling, vil vi kort oppsummere de ulike dokumentarene hun har produsert.

3.1 Deeyah Khans dokumentarer

Hjelpeapparatets tilkortkommenhet

I 2012 blir hennes første film *Banaz: A love story* til. Her er Deeyah Khan både manusforfatter og regissør. Filmen handler om en ung britisk-kurdisk kvinne som blir utsatt for æresdrap av sin egen familie. Banaz forsøker å oppsøke hjelp hos politiet gjentatte ganger, og forutser sitt eget drap. Hun forteller om grusomhetene hun er utsatt for og truslene som henger over henne om å innordne seg i kulturen. Historien forteller også om hvordan hennes egen søster våger å vitne mot familien og nærmiljøet. Søsteren må leve i skjul resten av livet. Her belyser Deeyah Khan hvor sterk kulturen for å kontrollere kvinner er i enkelte miljøer, og hvilke krefter som er i sving. Hun retter også søkelys på hjelpeapparatet sin tilkortkommenhet

for å beskytte og ivareta kvinner i disse situasjonene. Gjennom dette arbeidet bekrefter hun det hun har fryktet om situasjonen til millioner av kvinner, og de konservative miljøenes frykt for endringer av kvinnens posisjon. Deeyah Khan mottok Emmy-prisen for beste utenlandske dokumentarfilm i 2013.

Deeyah Khan møter frykten - mørke menn med langt svart skjegg

Hennes neste film blir til i 2015, og får tittelen *Jihad: History of the others*. Hun bruker to år på å gjøre research til filmen. Den handler om unge mennesker som blir tiltrukket av ISIS og Jihad. Gjennom arbeidet med filmen oppdager hun at bakgrunnen for at unge ønsker å være en del av disse gruppene, ikke først og fremst er religiøse. Det handler om sosiale, emosjonelle, psykologiske og kulturelle behov. De søker aksept og tilhørighet der de, uavhengig av bakgrunn og sosial status, kan få en posisjon og betydning i gruppen. De unge mangler aksept og tilhørighet der de kommer fra, og søker inn mot en gruppetilhørighet. Deeyah Khan konstaterer at dersom de ikke kan få respekt der de er, kan de i alle fall bli fryktet for den gruppen de tilhører. Hun beskriver hvordan disse menneskene søker sin identitet gjennom å strebe etter aksept og finner dette blant likemenn i ISIS. Her utnytter organisasjonene unge sårbare menneskene som ubevisst går inn som kanonføde for en liten gruppe menn som etterstreber mer makt. I filmen går hun i møte med egne historier og følelser og sin store frykt for mørke menn med langt svart skjegg.

Er du ikke med oss, er du mot oss

Filmen *Islam Non-belivers* blir til i 2016. Denne filmen handler om mennesker som har forlatt Islam for å bli ateister, og som ofte møter kraftig diskriminering, trakassering og utstøting. Filmen skildrer farer og vanskeligheter som avhopperne opplever. Intervjuobjektene i denne filmen forteller om omfattende frykt og fare for selvskadning og selvmord som konsekvens for de som forlater felleskapet. Mange opplever også fysisk og psykisk mishandling fra familiemedlemmer. Hun blir opptatt av kraften de konservative har for å kontrollere rammene for hvordan en muslim skal leve sitt liv. Deeyah Khan forteller at hun blir mer og mer interessert i ekstremisme.

Et arisk samfunn er løsningen

White Right: Meeting the enemy kommer ut i 2017. Her har hun gått motsatt vei, og ser på grupperinger av nynazister med ekstremt raseri mot den fargede befolkningen og systemene rundt innvandring i USA. Hun møter mennesker med holdninger hun har fryktet hele sitt liv, og ser hvordan disse lever isolert i grupper, og hisser hverandre opp til kamp for et hvitt samfunn. Hun lytter til dem med en undring om hvordan deres meninger ble formet, og hun utfordrer deres meninger gjennom dialog. Hennes fokus er forståelse av deres aggresjon, og hun oppdager at dette raseriet ligner på det hun oppdaget i filmen om Jihad. Hennes empati med disse menneskene, fører til at to av de mest sentrale lederne kommer i tvil om sine holdninger og hopper av grupperingen. Deeyah Khan mottok Emmy-pris for beste utenlandske dokumentarfilm for denne filmen i 2017.

Gudsfrykt satt i system

I tiden 2018-2022 står temaet abort sterkt på den politiske agendaen i USA, og det moralske dilemmaet preger folk sterkt. For noen aktivister heller dette mot ekstremisme og svært sterke uttrykk. Kvinnene som har havnet i en vanskelig situasjon får færre og færre muligheter til å gjennomføre abort, og blir både trakassert, truet og angrepet. Det politiske engasjementet utvikler seg til å bli en krig mellom de som er konsekvent imot abort, og de som er for en mer liberal politikk. I 2020 dokumenterer Deeyah Khan *Americas war on abortion*. Her studerer hun hva fundamentalistiske holdninger kan få folk til å tro på og hvor langt man er villige til å gå for å få sin mening bekreftet. Hun møter mye motstand, og lite forståelse. Her ser vi Deeyah Khan i en sårbar posisjon i en fastlåst konflikt mellom to grupper som er vanskelig å komme i utviklende dialog med, og hun blir satt på prøve.

Når likeverd blir en trussel

I 2020 ble *Muslim in Trump`s America* produsert i en sterkt aktivert, tilspisset politisk disput i USA under Trump sin ledelse i landet. Trump stenger grenser for muslimer spesielt, og slår ikke ned på hets mot denne gruppen. Det er 3,5 millioner muslimer som lever i USA, og de opplever nå seg selv som et mål under angrep. De føler seg ikke sett, og de blir ikke respektert som gruppe eller individer. Vanlige mennesker utøver rasisme og angrep mot muslimer. Det toppe seg med at George Floyd blir arrestert og drept på åpen gate av en politimann uten

at tilskuere hadde mulighet til å gripe inn. Bevegelsen “Black Lives Matter” må nevnes i denne sammenheng. Deeyah Khan setter her fokus på hvilken rolle ledere som Trump har for holdningene og toleranse i samfunnet, og hvor galt det kan gå når likeverd mellom mennesker ikke står høyt på dagsorden.

Maktmisbruk mot kvinner som et repeterende mønster

I 2021 lanserte Deeyah Khan filmen *Counting dead women*. Dette er en film som setter søkelys på at antallet mishandlede og drepte kvinner har vært konstant over tid, til tross for at flere kampanjer verden over har jobbet for at dette ikke skal skje. Deeyah Khan viser nysgjerrighet for å finne ut bakgrunnen for hvorfor misbruk av kvinner er et repeterende mønster hos menn. Hun omtaler dette som en måte å dehumanisere kvinner på og ønsker å sette fokus på hvor nedprioritert dette temaet er. Til denne filmen er det første gang hun får støtte fra Norsk filminstitutt. Her ser hun på hvordan maktmisbruk mot kvinner igjen ikke kommer ordentlig på dagsorden, og får fortsette i et mønster av unnfallenhet.

Å være kvinne er en provokasjon i seg selv

I dokumentarfilmen *Domestic Violence against women* fra 2022 går hun inn og snakker med overlevende etter vold i hjemmet, og med støtteapparatet som treffer disse kvinnene. I USA i dag har de fleste kvinnene som blir utsatt for drap, blitt drept av sine nåværende eller tidligere partnere. Hun stiller spørsmålet om det er mulig å redusere antall drap på kvinner begått i hjemmet. Hun erfarer at kvinnene, samt sosialarbeidere og psykologer sitter med viktig innsikt, og undrer seg over hvor raseriet kommer fra. Hun leter etter svaret hos voldsutøveren selv, og ser muligheter for at svaret finnes der. Igjen er det voldsutøveren som forsøker å få den respekten de har blitt tillært at de skal ha, ved å ha kontroll på din kvinne. Hun erfarer igjen hvordan kvinnens forsøk på å leve sitt eget liv er en provokasjon for innlært mannskultur i sin ekstreme form. Som Deeyah Khan selv sier det “Å være en kvinne er en provokasjon i seg selv” (Arianamout, 2015)

They choose to pick up a gun, I choose to pick up a camera

Gjennom sitt filmarbeid forteller Deeyah Khan ulike historier til mennesker som tilhører grupper med ekstreme holdninger. I hennes første film, *Banaz – a love story*, er deler av det Banaz opplevde gjenkjennelig med det Deeyah Khan selv har opplevd gjennom sin egen oppvekst og hvilke konsekvenser taushet og

mangel på inngripen kan føre til. Gjennom årene velger hun ulike metoder for å nærme seg gruppene hun studerer, og hun utvikler etter hvert en egen metode for å komme tett på menneskene, og lære bakgrunnen for deres valg gjennom empati og dialog.

Felles for alle filmene er at de tar for seg temaer som skaper store utfordringer for samfunnet vi lever i. Til tross for at hun har opplevd mye negativt med å være en offentlig person fra hun var liten, ser hun på det som sin oppgave å fortsette i offentligheten og formidle historier.

“They chose to pick up a gun, I chose to pick up a camera.”

(*Fritt Ords Pris 2020 - Deeyah Khan, 2022*)

4. Metode

Denne oppgaven er basert på humanvitenskap der hermeneutikk er måten å arbeide på. Humanvitenskap eller humaniora gir kunnskap om hvordan mennesker og samfunn samhandler, og de kulturelle rammene dette skjer innenfor.

Hermeneutikk handler om hva forståelse er og hva som skjer med oss når vi forstår. Vi fortolker alltid verden når vi tenker, opplever eller tar et valg.

4.1. Naturvitenskap, åndsvitenskap og positivismedebatten

Finnes det flere typer vitenskap? Dette spørsmålet har skapt debatt i flere hundre år. Naturvitenskapelig metode var siden 1600- og 1700-tallet den eneste anerkjente forklaringsmodellen. De som hevdet at det fantes ulike vitenskaper, argumenterte for at vitenskapene skiller seg fra hverandre på grunn av objekter eller metoden som har blitt brukt. Den italienske filosofen Giambattista Vico hevdet at det fantes to deler av virkeligheten. Han mente at det er en del av virkeligheten som ikke er menneskeskapt - naturen- og en del som var skapt av mennesket - historien og kulturen (Krogh et al., 2003). Vico sitt grunnsyn var at mennesket bare kan erkjenne fullt ut hva de selv har skapt og at dette krever en spesiell fremgangsmåte i form av åndsvitenskap som ikke er nødvendig i naturvitenskap. Denne nye vitenskapen skrev han om i sitt hovedverk *Scienza Nuova* (1725) og han regnes som en av grunnleggerne av moderne åndsvitenskap. Den nye vitenskapen slet med å få tilhengere, og de som støttet den måtte forsvare og begrunne dens eksistens.

Den tyske historikeren Johann Gustav Droysen var en av dem som forsøkte å trekke opp et skille mellom åndsvitenskap og naturvitenskap på 1800-tallet. Han beskrev de to vitenskapene ved at naturvitenskapen forsøker å forklare, mens åndsvitenskapen forsøker å forstå (Krogh et al., 2003). Debatten om skillet mellom vitenskapene er aktuell den dag i dag, men var spesielt aktiv i en periode frem til 1960 i Europa og i Norge fra 1960-1971 gjennom positivismedebatten. Positivismedebatten omhandler forsøket på å tilpasse åndsvitenskap til naturvitenskapene. Begrepet positivisme brukes om at åndsvitenskap aksepterer naturvitenskapelig metode, og kan baseres på fakta, ikke filosofiske spekulasjoner (Krogh et al., 2003). I Norge var Arne Næss og Hans Skjervheim to av representanter for hvert sitt syn i positivismedebatten, og hadde en pågående debatt i offentligheten. Næss fremmet et positivistisk syn, mens Skjervheim argumenterte for sin versjon av Vico og Droysen sine skiller mellom åndsvitenskap og naturvitenskap. I Skjervheims artikkel, *Deltakar og tilskodar*, gikk han sterkt ut mot ulike innstillinger til mennesker som han mente å finne i samfunnet. Når vi opptrer som *tilskuere*, gjør vi andre til fakta. Det kaller Skjervheim å *objektivere*. Da vil vi gå glipp av forståelsen av at mennesker ikke bare er objekter eller fakta, men tenkende, handlende og følende vesener (Krogh et al., 2003). Ved å være *deltager* engasjerer man seg, blir en del av diskusjonen og påvirker. Dette førte til en fruktbar debatt for de humanistiske fagene i Norge på denne tiden, og utvikling av åndsvitenskapelig teori.

4.2. Hermeneutikk, forståelseshorisont og den hermeneutiske sirkel.

Hans-Georg Gadamer (1900-2002) var en tysk filosof innenfor den kontinentale filosofiske tradisjonen. Han skrev i 1960 boken *Sannhet og Metode*, som hadde stor påvirkning på tenkningen rundt hermeneutikk. Ordet hermeneutikk kommer fra det greske verbet *hermeneuein* og har tre betydninger, å *uttrykke*, å *utlegge* og å *oversette*. Gadamer mente at naturvitenskapelige metoder var uegnet til åndsvitenskapelig forståelse. Det er imidlertid ikke enighet om hermeneutikk er en metode. Gadamer selv var tydelig på at han ikke anså hermeneutikk som en metode, men heller en generell teori om hva forståelse er (Krogh et al., 2003, s. 238–239). Viktige begreper for Gadamers hermeneutikk er *fordommer* og *forforståelse*. Ingen forståelse kan starte fra et nullpunkt, men forutsetter en annen, forutgående forståelse (Krogh et al., 2003).

I følge Gadamer er fordom et positivt begrep fordi det gir oss bedre forutsetninger for forståelse. Fordommer er ingen hindring, men heller et sted å begynne for å forstå fortiden. Han snakker om å rehabilitere fordommer. Forståelse av tidligere perioder og kulturer er derfor umulig uten fordommer, det vil si uten at vi tar utgangspunkt i den forståelsen vår egen periode gir (Krogh et al., 2003). Gadamer skiller mellom legitime og ikke legitime fordommer. Legitime fordommer kan sile ut det som forstyrrer vår forståelse, og fordommene kan korrigeres. Det er en slik korrigerende som finner sted i den *hermeneutiske sirkel*, og uten fordommer er det umulig å starte en forståelsesprosess. Han mener det er fordi vi kan skille mellom de som åpner for, og de som forstyrrer forståelsen- at vi har muligheten til å forstå fortiden samtidig som vi er knyttet til vår tids fordommer (Krogh et al., 2003, s. 245).

Forståelseshorisont

Et annet viktig begrep for Gadamer er *horisonter*. Det kan forstås som den samlede summen av fordommer og forutsetninger (Krogh et al., 2003, s. 247). Han bruker horisont som et bilde på hva forståelse er, på hvordan den omgir oss og hvordan den utvikler seg (Krogh et al., 2003). En horisont kan vi ikke bryte ut av og vi vil alltid ha den rundt oss. Men en horisont kan endre seg. Alle mennesker tar med seg sin forståelseshorisont inn i hver forståelsesprosess.

Virkningshistorie

Åndsvitenskap blir altså en vitenskap som har i oppgave å gi oss objektiv innsikt i tekstene vi studerer. Vi streber etter å forstå teksten, ikke oss selv (Krogh et al., 2003, s. 249). *Horisontsammensmeltning* er det endelige resultat av den *hermeneutiske sirkel*, men en slik sammensmeltning går ikke ut på at to helt forskjellige horisonter møtes. De ulike horisontene er ikke lukkede helheter som holder andre oppfatninger ute, men å tro at to horisonter helt og holdent kan forenes, er å misforstå hva forståelse er, mener Gadamer. Vi må alltid forutsette at vi bygger på forbindelsen som finnes mellom fortiden og vår egen horisont. Dette innebærer å holde en viss distanse. Forståelse forutsetter både forbindelse og avstand til verket og vår egen horisont. Verkets forutsetninger må virke videre. For å forstå verket må vi forstå spørsmålet som besvares, og ha dette med i vår forståelse. Dette er verkets virkningshistorie, og viser hvordan tidligere tiders *forståelseshorisonter* ennå virker på oss. Når vi ut fra våre fordommer kan forstå

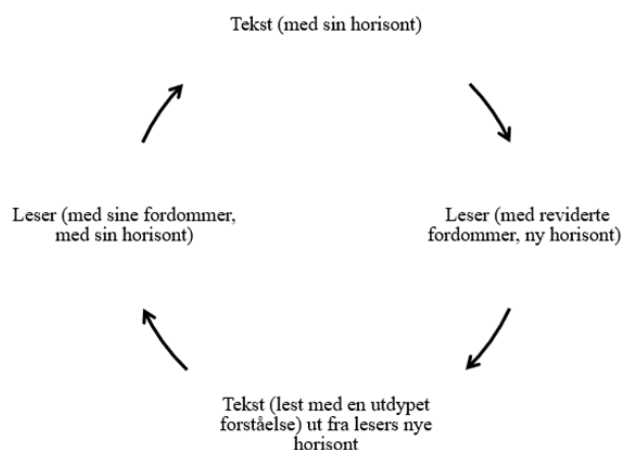
fortiden, er det fordi våre fordommer selv er frembragt av virkningshistorien. Dette beskrives som det mest fundamentale hos Gadamer. Det er nemlig *virkningshistorien* som frembringer de rette fordommene, de som forbinder verket og oss. Gadamer kaller det som forbinder verket og oss gjennom tid, for tradisjon. Aksept av denne tradisjon kaller han autoritet (Krogh et al., 2003, s. 253–259).

Den hermeneutiske sirkel

Når Gadamer bruker horisont som et bilde på hva forståelse er og hvordan den omgir oss, tenker han på to områder samtidig:

- vår forståelse er aldri uten forutsetninger, vi er innenfor en horisont.
- vår forståelse er alltid under videre utvikling, vi er ikke fanget av en horisont.

Nye momenter kan dukke opp, og vi beveger oss. På denne måten blir den hermeneutiske sirkel et forhold mellom to horisonter: leserens og den andre som blir presentert i et verk (Krogh et al., 2003). Leseren justerer sin horisont ved å trenge dypere inn i verkets fortellingsverden, og de to horisontene nærmer seg hverandre. Dette kaller Gadamer *horisontsammensmeltning* og er det endelige resultatet av den hermeneutiske sirkel.

4.5. Kildekritikk

Deeyah Khan lever i vår samtid og vi kan dele samme virkelighet eller horisont som henne. Hun har vokst opp i flere kulturer enn oss, men også parallelt med oss. Hun forteller selv at hun har vokst opp i minst tre kulturer. Den norske kulturen, i den pakistanske kulturen og en kultur som er en sammensmeltning av disse. Hun har blitt oppdratt i en annen form av vår kultur enn oss, med andre tradisjoner enn

det vi har. Mye er likevel gjenkjennelig. Hun forteller selv at de norske verdiene som menneskerettigheter og ytringsfrihet er noe hun har fått med seg, sitter i ryggmargen og har oppstått som en konsekvens av oppveksten i Norge. Videre er mye av vår innsikt om Deeyah Khan og hennes forståelse basert på arbeidet Deeyah Khan har publisert, og intervjuer av henne. Den mest åpenbare fallgruven i dette materialet er språket som stort sett er på engelsk. I tillegg er det mange artikler, intervjuer og foredrag som vi har brukt som kilde til innsikt. Vår forståelse baserer seg derfor mye på hennes egne ord og hennes egne fortolkninger av sitt arbeid. Vi har funnet lite kritikk av arbeidet til Deeyah Khan. Reliabiliteten til våre kilder kan derfor være noe svekket i forhold til om vi hadde hatt en autorisert biografi.

4.6. Vår forforståelse

Vi er to skribenter, og vår forforståelse av Deeyah Khan var ulik. Vi har i varierende grad vært oppmerksomme på Deeyah Khan sitt arbeid og startet opp fra ulike ståsted. Vi visste begge at hun hadde startet som popartist i Norge, og at hun måtte flykte fra landet på grunn av trusler og hets. Før vi besluttet skikkelse for oppgaven, så vi *Meeting the enemy* sammen og var deltagere på Nobel fredspris sitt arrangement på Dialogkonferansen i Oslo. Her var Deeyah Khan sammen med to av lederne som var utbrytere fra nazigruppene hun skildret i denne filmen. Her fremstod hun som reflektert og mild, men var tydelig i sine budskap. Vi var begge fascinert av hennes engasjement og hva hun hadde fått til. Vår nye forståelseshorisont etter dette arrangementet var at hun var svært modig og bestemt, og ikke minst nysgjerrig. Vi ville vite mer om hva som drev henne, og ga henne mot til å ta fatt på de vanskeligste og mest polariserende temaer i vår samtid.

5. Drøfting

5.1 Underproblemstilling 1: I hvilken grad drives Deeyah Khan av machiavelliske verdier?

I vår studie av Deeyah Khan er nok ikke machiavelliske personlighetstrekk det vi ser tydeligst hos henne. Machiavelliske personlighetstrekk kan kjennetegnes som kynisme, likegyldighet til moral og opptatthet av egen vinning. Samtidig er det

liten tvil om at Deeyah Khan er uredd og gjør nesten hva som helst for å nå sitt overordnede mål. Det er derfor interessant for oss å se om Machiavellis ledelsesfilosofi kan stemme overens med hvordan Deeyah Khan går frem i sitt arbeid. Kan det stemme at hun drives av machiavelliske verdier?

5.1.1 Teoretisk rammeverk

Machiavelli - Beholde og utøve makt.

Niccolò Machiavelli var en italiensk forfatter, diplomat, statsmann og filosof. Han levde i årene 1469 - 1527 og bodde størsteparten av sitt liv i Firenze. Han var ingen fremtredende politiker i republikken Firenze, men var anerkjent som byråkrat og senere den fortrolig rådgiver til republikkens leder, Rieiro Sodarini.

I 1512 sto republikken for fall, og renessansens frembrudd fant sted. I 1513 ble Machiavelli fengslet og torturert, grunnet en falsk anklage, og unngikk dødsstraff ved en tilfeldighet. Han brukte tiden i fengsel godt og var uopphørlig beskjeftiget med sin samtids politiske spørsmål. Etter tiden i fengsel, skrev Machiavelli noen av sine mest betydningsfulle og politiske verker. Han skrev da blant annet *Fyrsten* som har preget den politiske tenkningen i den vestlige verden helt frem til våre dager. Essensen av *Fyrsten* handler om makt, hersketeknikker og politisk styring (Machiavelli, 2004). For han var skrivingen et essensielt verktøy når det kom til politikk og krigskunst. Han beskriver sine tanker om hvordan en stat preget av kaotiske tilstander kan samles under en makt. Når denne staten er stabilisert, så kan ro og orden opprettes. Deretter kan folket inkluderes i den politiske arena og fyrstedømmet gå over til republikk. Han mener at all politisk handling må vurderes i lys av de praktiske konsekvensene- for staten, og ikke utfra en moralsk målestokk. Machiavelli mente at slik kunne man oppnå kontrollert frihet for innbyggerne. Derfor bygger Machiavellis teori på prinsippet om at makt og autoritet er viktigere enn moral og etikk.

Se verden slik den er

For å forstå Machiavellis ledelsesteori, er det nyttig å se på hvilket menneskesyn han hadde. «For om menneskene kan man i sin alminnelighet si: De er utakknemlige, feige og begjærlige, hyklerske og bedragerske, farer skyr de som pesten, mens deres pengebegjær er grenseløst» (Machiavelli, 2004, s. 68). Han

mener at mennesker har grunnleggende ulike interesser og streber mot ære, makt og rikdom. Vi er mistenksomme, strategiske og kalkulerende i forhold til hverandre. Han trekker frem de mørke aspektene ved mennesket og kritiserer forskjønnende fremstillinger. Machiavelli mente at man må ta utgangspunkt i mennesket og verden slik det *er*, og ikke jage etter idealet slik det *bør* være (Bjartveit, 2020).

Med dette menneskesynet, er det to måter å lede på - den ene er ved lov, den andre er ved kraft. Du kan ikke lede effektivt ved å være snill, du skal gjøre det som må til for å nå målet. Godhet kan være den beste vei til helvete og som leder skal man heller bli fryktet enn elsket. (Bjartveit & Kjærstad, 1996).

Virtu - vilje til makt

Machiavelli beundret ledere som hadde styrke til å stå løpet ut; ledere om tør å angripe både utfordringer og motgang, som tar muligheter i stedet for å tvile seg ut av dem. Ledere som har moralsk mot, som står for det han tror på og tar vanskelige valg. Ledere som har *virtu*. *Virtu* kan defineres som kraft og styrke, og er en kombinasjon av moralsk verdifulle egenskaper ved et menneske. For Machiavelli representerte *virtu* viktige lederegenskaper som vigør, selvsikkerhet, fantasi, kløkt, dristighet, praktiske ferdigheter, personlig kraft, besluttsomhet og selvdisciplin. (Badaracco, 1997, s. 108). Motsatsen til *virtu* er *ozio* som kan forstås som inaktivitet, lediggang og sløvhhet (Bjartveit, 2020, s. 122). Det er mange som tar til takke med det middelmådige og som trives godt med status quo. «Men lediggang er roten til alt ond og sløvhhet er en dødssynd. Mennesket er skapt for å skape, ikke nyte» (Bjartveit, 2020).

Ledere med *virtu* har den innstillingen at problemer er til for å løses. Aleksander Den Store hadde denne innstillingen da han løste den gordiske knute i Aleppo med å trekke sitt sverd og kutte knuten i to. Det handler om å ikke gjør det for komplisert, bare løs problemet. Machiavelli sammenlikner denne måten å løse problemer på som en maktform som har *løvens* egenskaper (Bjartveit, 2020, s. 120). *Løven* er det motsatte av stagnasjon. *Løven* tviler ikke, han angriper. Handlinger endrer omgivelsene og gir nye muligheter. Han tenker seg kanskje ikke så godt om, men er besluttsom og hensynsløs på veien for å nå sitt mål. Med kraft og mot, og med høy selvtillit. Men å lede med aggressivitet og makt alene,

blir krevende i lengden. Derfor mener Machiavelli at ledere også må ha egenskaper til et annet dyr; *reven*. Den er lur og listig, alltid på vakt og rask. De er mestere i subtilitet, har en god sosial forståelse og evnen til å tilpasse seg ulike situasjoner der det kreves. Med *løvens* egenskaper blir du kanskje den mest fremtredende, men med *revens* listighet, blir du den mest avgjørende (Bjartveit, 2020, s. 122). For å lykkes som leder, må man dermed ha egenskapene til både *reven* og *løven*.

Angrip din skjebne!

Machiavellis *virtu* handler om å angripe skjebnen. Han bruker begrepet *fortuna*. *Fortuna* var tilfeldighetenes gudinne og disponerer over flaks og uflaks. Du kan aldri forutse alle situasjoner i livet, noe er tilfeldigheter. Machiavelli trodde på tilfeldighetens faktor. Han mener at menneskets streben etter ære, makt og rikdom kontrollerer halvparten av handlingene våre. Resten er opp til tilfeldigheter - eller *fortunas* verk (Bjartveit, 2020, s. 250). *Fortuna* er ifølge romersk mytologi, gudinnen over lykke og skjebne. Hun elsker de uvørne og misliker de forsiktige. Hun vil se at du kommer deg ut av vanskelige situasjoner fordi dette setter i gang handlingsrekker. Hun smiler til den som prøver, ikke de som klager eller skylder på uflaks. I et liv hvor du kontrollerer halvparten av handlingene og resten er tilfeldigheter, kan det plutselig dukke opp en anledning som byr seg. Machiavelli kaller dette for *occasione* og er, i likhet med *fortuna*, vanskelig å se på forhånd. Ledere med *virtu* tar tak i *occasione*, selv om en ikke er sikker på utfallet eller om det er riktig handling. Det handler om å ha mot til å gripe mulighetens gudinne før det er for sent. Ledere med egenskapene til *løven* (mot og styrke) og *reven* (sosial kløkt og smidighet) griper *fortuna* og påvirker tilfeldighetene.

5.1.2 Kritikk av teori

«Fred er hos Machiavelli bare en kort pause mellom krigene, og fellesskapet er ikke annet enn en skjør og midlertidig samling om felles mål - før de innbyrdes kampene bryter ut igjen» (Eriksen, 2006, s. 345). Machiavelli levde i en periode med menneskelig og politisk drama, der strukturer i samfunnet som han trodde på, falt, og stadige kriger. Han så med egne øyne hvor omskiftelig og urettferdig verden kan være. Kritikken til Machiavellis ledelsesteori handler om hans fremstilling av mennesket og at hans tanker fremmer mistillit til de rundt deg. Du

skal ikke stole på naboen. Hvis mennesket er slik Machiavelli fremstiller det som, hvor alt er strategi og taktikk - hvordan skal du da sette felles mål som er til det beste for fellesskapet og kunne lede de som følger deg mot målet? Samtiden som Machiavelli levde i, speiler i stor grad hans ledelsesteori. Det er naturlig for oss å stille spørsmålet om denne ledelsesteorien er like aktuell i dag. Vår oppfatning er at den fortsatt holder vann. Det er i dagens samfunn fortsatt behov for sterke ledere og menneskets natur viser seg like taktisk og strategisk i dag, som de var på Machiavellis tid.

5.1.3 Drøfting

I hvilken grad drives Deeyah Khan av Machiavelliske verdier?

Vår forforståelse er at Deeyah Khan tilsynelatende drives i liten grad av machiavelliske verdier. Hun fremstår som en omsorgsfull og mild person og i mindre grad som en hensynsløs, irrasjonell og aggressiv *løve* eller en slu og taktisk *rev*. Men kan skinnen bedra? For å få til det Deeyah Khan har gjort, er man nødt til å ha et sterkt ønske til å gjøre en endring. Machiavelli hevdet at viktige dyder for en suksessfull leder er selvsikkerhet, kløkt, dristighet, personlig kraft og styrke, samt besluttsomhet. Så hvilke av disse dydene er mest fremtredende hos Deeyah Khan?

Kløktighet og dristighet til å gjøre endring

Vi kan kjenne igjen noen av dydene fra Machiavelli i Deeyah Khan. Dydene som muligens er tydeligst er mot og kløkt. Hun har opplevd mye hat og trusler, men har likevel valgt å være en offentlig person og bruke sin stemme til å forsøke å opplyse og forstå konfliktene i verden. Vi vil påstå at hennes *virtu* er sterk da motsatsen til dette er metthet og tiltaksløshet. En person uten *virtu* er selvforneym og godtar status quo. Deeyah Khan ønsker å utfordre status quo. Hun har selv sagt at hennes våpen er kameraet og at hun vil fortsette å oppsøke ekstreme grupper som bidrar til konflikter, frykt, splittelse og uro i verden. Hun tar ikke til takke med middelmådighet og hun velger ikke den trygge og forutsigbare middelveier. Her kan vi sammenlikne hennes mot med *løvens* mot. *Løven* har styrke - den handler og endrer omgivelsene. *Løven* har utholdenhet og gir seg ikke rundt neste sving. Men Deeyah Khans dristighet og kløkt handler også om å ville gjøre en endring gjennom å lytte og forstå mennesker som har en helt annen virkelighetsoppfatning enn henne. Måten hun møter intervjuobjektene på, hvordan

hun tilrettelegger for dialog og aktiv lytting, vil vi påstå i større grad er egenskapene til en *rev*, og ikke en *løve*.

«People fail to get along with each other. They fear each other because they don't know each other. They don't know each other because they have not properly communicated with each other» (Borhan, 2021, s. 26). Dialog brukes som metode for å bedre kommunikasjon mellom mennesker, for å løse konflikter og for å belyse en sak fra forskjellige ståsteder (Borhan, 2021). I møte med grupper som Deeyah Khan selv har sagt at hun frykter, krever det både mot og kløkt, samt en personlig kraft og styrke for å ta i bruk denne metoden. Å få en gruppe ekstremister til å endre sin overbevisning gjennom lytting og dialog er en langtekkelig metode. I filmen *White right: Meeting the enemy* ser vi dette veldig tydelig. Hun bruker mange timer, dager og uker sammen med ny-nazistene hvor hun sjelden kritiserer eller motsier deres overbevisning - hun lytter, stiller spørsmål og forsøker å forstå deres sannhet. Men i det hun stiller et personlig spørsmål - om de hater henne som person, får hun dem til å tenke seg om en gang til. Det har i etterkant vist seg at flere av medlemmene i denne gruppen meldte seg ut på grunn av Deeyah Khans inngående og personlige spørsmål. Denne måten å jobbe på krever tålmodighet, den krever sosiale ferdigheter og kløkt; *revens* smartness.

Samtidig har vi sett eksempler hvor Deeyah Khan går ut av karakteren som den listige *reven*, og angriper som en *løve* når handlingene til de hun møter går for langt ut over hennes etiske og moralske grenser. I filmen *Deeyah Khan i Trump's USA: Americas war on abortion* møter Deeyah Khan abortmotstandere som trakasserer pasienter som skal inn på abortklinikken. Hun snakker med flere av dem for å forsøke å forstå hvorfor de har dette standpunktet, og hva de ønsker å få ut av trakasseringen. På et tidspunkt blir imidlertid abortmotstanderne så aggressive mot henne, at hun går ut av rollen som den lyttende og ikke-dømmende.

«Jeg har blitt trakassert så mange ganger i jobben at jeg trodde jeg var vant til det. Men etter å ha filmet her i flere uker, mister jeg besinnelsen.»
(Khan, 2020, 24:59)

På dette tidspunktet i filmen, ser vi at hun blir trakassert på det groveste. De sjikanerer henne som muslimsk mor og kommer med direkte uttalelser om hennes barn. Da får hun nok.

«Jeg klikka på abortmotstanderne, jeg er ikke alltid zen. Jeg er ikke en saint eller buddha. Jeg har jo nesten slått til noen. Da de snakket om datteren min, klikket jeg. Du burde bli voldtatt. Dere muslimer... er hun omskåret.. På grunn av kameraet, så måtte jeg ta meg sammen ellers ville jeg havnet i fengsel. Etterpå fikk vi snakket» (Larsen, 2021).

Likevel tar det ikke lang tid før hun går tilbake i rollen som den kløktige *reven*.

Besluttsomhet

Machiavelli mente at ledere måtte ha styrke og besluttsomhet til å stå i det som måtte komme, og gjøre det som skal til for å vinne det man sikter mot. En leder må kunne tilpasse seg, og inneha både *løvens* mot og *revens* listighet.

Deeyah Khan bøyer ikke av for utfordringer som kommer hennes vei. Hun står i problemstillingene, og gir seg ikke. Da hun hadde ambisjoner om å komme i kontakt med lederne i de nynazistiske organisasjonene, tok det henne mange måneder. Da hun skulle være med på demonstrasjonene i Charlottesville var hennes fremtoning preget av både sterk besluttsomhet, listighet og tilpasning. I etterkant har hun også opplyst at hun var gravid da hun ble med på denne demonstrasjonen. Hun har viljen og besluttsomheten som kreves for å fullføre prosjektet. I forbindelse med det Amerikanske presidentvalget i 2020, presenterte Deeyah Khan to filmer som aktivt ble brakt inn i debattene. Dette gjorde hun bevisst og målrettet for å skape støy og oppmerksomhet rundt sensitive politiske tema. Hun lanserte “*Americas war on abortion*” og “*Muslim in Trumps America*” med en besluttsomhet (*løve*) og listighet (*rev*). Hun bringer sitt syn inn i debatten, og oppnår det hun ønsker.

Vår mening er at Deeyah Khans fremtoning er et bevisst valg for å oppnå sine mål. Det kan virke som hun har besluttet å påvirke systemene, ved å vise frem skjebnene som utsettes for politikken hun kritiserer. Det uvanlige grepet hun bruker, er å starte med vennlighet og interesse. Hun går videre med en rolig

konfronterende stil med tilstedeværelse for den hun snakker med i filmene. Hun viser vilje til kommunikasjon og dialog. Metoden er grunnleggende empatisk, men hun mestrer å komme i kontakt med intervjuobjektene tanker og følelser, som viser omverden at gjennom forståelse kan individer endre ideologi. Hun synliggjør selve grunnlaget for meningene og holdningene deres. Dette er kraftfulle politiske innspill til mektige politikere som står overfor de samme uløste gåtene på sine lister, og ikke klarer å gjøre noe bærekraftig med det. Med besluttsomhet og mot, listighet og kløkt våger hun seg inn i de mørkeste konfliktfylte rom, og skaper endringer og løfter viktige politiske tema frem i lyset og hun lykkes med det gjennom rolig opposisjon, og saklig konfrontasjon. Det kan virke som om hun har besluttet å utfordre den sittende verdensmakt til å møte disse polariserte problemstillingene på nye, mer konstruktive måter.

Storsinnet nok til å akseptere verden slik den er

“Er det noe galt med meg siden jeg er så tiltrukket av alt det vonde, det mørke?” (Aanstad, 2017). Machiavelli hevdet at vi må handle ut ifra hvordan samtiden er, ikke hvordan den bør være. Har Deeyah Khan akseptert et Machiavellisk synspunkt? Hun har gjennom hele sitt liv kjent på kroppen hvordan mennesket opptrer med den hensikt å opprettholde sin egen ære. Hun har flere ganger opplevd at mennesker hun trodde handlet til det beste for fellesskapet, egentlig handler ut fra egne interesser og frykt for å mangle tilhørighet. Vi har lært at hun har blitt hetset og truet gjennom hele sin oppvekst av mennesker som er ute etter å begrense hennes stemme. Det hadde ikke vært vanskelig å forstå om hun hadde fremstått mer bitter og fiendtlig enn det hun gjør. Hun har lært seg å akseptere at vi lever i en verden med stadig flere ekstreme grupper som tror hardnakket på egne definerte narrativ, men som kun bidrar til et samfunn med flere konflikter. I hennes arbeid får vi innsikt i ekstreme grupper og enkeltmennesker som opptrer følelsesmessig kalde og uberørte, til tross for den urett de påfører andre. Hun kritiserer ikke deres sannhet eller deres valg av retning i livet, men oppsøker dem og prøver å forstå hva som ligger bak deres valg. Dette er en aksept av samtiden som er beundringsverdig. I så måte har hun akseptert et syn i tråd med Machiavelli.

5.1.4. Delkonklusjon og ny forståelse

Vi startet arbeidet med oppgaven med lite inngående kunnskap om Deeyah Khan og med en forforståelse av at hun i liten grad var drevet av machiavelliske verdier. Gjennom å gå dypere inn i teorien til Machiavelli har vi kommet frem til at Deeyah Khan nok er en leder som Machiavelli ville beundret. Vår nye forståelse av Deeyah Khan er at hun har en sterk *virtù*, og hun tar ikke til takke med status quo. Hun angriper uredd de vanskeligste temaene vi har i vårt samfunn og navigerer listig blant ulike ekstreme grupper.

Vi har lært underveis i arbeidet at Deeyah Khan også er en dyktig forretningskvinne. Hun er bevisst sin påvirkningskraft, og lanserer taktisk sine filmer i perioder hvor filmene får mest oppmerksomhet. Hun bruker sin plattform Fuuse.net for å fremme sin profil og sitt arbeid. Hun griper muligheter til tross for risiko og jobber målrettet mot sitt mål om å utvikle forståelse. Men hvis Machiavelli og Deeyah Khan skulle diskutert hverandres menneskesyn, vil vi tro at de hadde vært uenige. Machiavelli har selv hevdet at mennesket er feige, begjærlige, hyklerske og bedragerske. Deeyah Khan ville nok ment at mennesket er mer enn det. Hun har selv sagt at hun er overbevist om at selv de mest ekstreme individene, har et ønske om å tilhøre- og bidra i et felleskap. Dette til tross for at hun har opplevd og møtt mennesker som er mest opptatt av seg selv og sin ære. Hennes menneskesyn i det machiavelliske landskapet hun beveger seg i, skal vi belyse mer i underproblemstilling 2.

5.2. Underproblemstilling 2: Er vennlighet og klokskap en mulig forklaring på Deeyah Khans drivkraft?

Deeyah Khan fremstår som behersket, mild og veloverveid. Tilsynelatende kan det se ut som hun drives av vennlighet og klokskap. Hun treffer godt med det hun sier, og hun interesserer seg for den hun snakker med. For å se nærmere på om dette stemmer, skal vi se på hennes metode i lys av Aristoteles sin filosofi. Vår forforståelse er at Deeyah Khan i stor grad opptrer i tråd med hva Aristoteles mente, særlig med tanke på hennes tillitsfulle, milde og forståelsesfulle fremtoning i møte med intervjuobjektene.

5.2.1. Teoretisk rammeverk

Aristoteles - fra Platons elev til læremester

«Aristoteles var den dominerende autoriteten i hele den førmoderne tenkningen om naturen i Vesten og ble beskyttet av Kirken som selve in-begrepet av den naturlige åpenbaring, det vil si før-kristen visdom. Men også mye av all senere logikk, psykologi, politikk og etikk var preget av hans drøftelser» (Eriksen, 1999). Aristoteles var en gresk filosof og naturforsker som ble født i 384 f.Kr. på Chalkidike i Thrakia. Som 17-åring kom han til Athen hvor han ble boende i 30 år. På denne tiden oppsøkte han Platons Akademi hvor han var elev i over 20 år. Platon var den første til å definere filosofien som en egen disiplin (Stigen & Rabbås, 2021) og etter Platons død utviklet Aristoteles sin egen *platonisme*. Han setter etikken på dagsordenen og opprettet etter hvert en egen skole. Skolen fikk navnet *Lykeion*, hvor naturen var det primære studieobjektet. Han forsøkte å forstå alt som fantes som et ledd i naturens mangfoldige liv og at mennesket er en del av naturen. Han brukte kunnskap om naturen til å fortolke mennesket. Hans etiske hovedverk er *Den Nikomakiske etikk*.

Arete- Når mennesket virker på sitt beste

Aristoteles mente at individet er født inn i en kultur hvor vi er skapt for å leve sammen med et felles mål om at alle kan leve som frie i harmoni.

Harmonimodellen går ut på at gruppene i et samfunn ikke undertrykker hverandre og er gjensidig avhengig av hverandre. Vi er alle i samme båt for å nå et felles mål om lykke. Aristoteles skriver om begrepet *dyd*. En *dyd* er en stabil holdning som gjør oss i stand til å virkeliggjøre det gode. Det motsatte av *dyd* er en last. Mennesket er ikke født med *dyder*, så ifølge Aristoteles bør man etterstrebe å videreutvikle *dyder* hos mennesker da de er et instrument for å få det gode liv og oppnå lykke, *eudamonia* (Stigen & Rabbås, 2021).

Aristoteles skiller mellom to typer *dyder*. Den ene er den *moralske dyden* som er holdninger du lærer fra du er barn. Det er holdninger du lærer fra forbilder, foreldre, lover og regler og som innlemmes som en del av deg selv; som en karakterdannelse. Over tid, venner man seg til å gjøre det riktige og det riktige er det som gjør deg og andre godt. Den andre dyden er den *intellektuelle dyden*. Den har sitt opphav i kunnskap, og utvikles ved læring og krever erfaring og tid (Stigen & Rabbås, 2021). Ifølge Aristoteles var det tre tilnærminger til kunnskap.

Viten, *episteme*, er det universelle og kontekst- uavhengig viten som forklarer hvordan ting er. Kunnen, *techne*, dreier seg om å vite hvordan ting fungerer og innsikt i tilvirkning. Motsatsen til kunnen er ukyndighet. Den tredje tilnærmingen er gjøren, *poiesis*, som handler om å vite hvilken kunnskap du skal bruke i hvilken situasjon og benytte den. Men i det sosiale livet kommer disse tre dydene til kort. Det sosiale livet er uforutsigbart, og hvordan skal du bli god i uforutsigbare situasjoner? Da er det behov for praktisk klokskap, *phronesis*, som kan defineres som klokskap eller visdom. Det handler om balansekunsten mellom å gjøre det riktige, på rett tidspunkt, på rett sted og på rett måte. Dette er handlinger vi gjør basert på klokskap, fornuft og skjønn som fanger opp de mest betydningsfulle detaljene i en situasjon og finner en vei ut av det. Den som har innsikt om hvordan å handle til det beste for seg selv og samfunnet, har ifølge *Aristoteles praktisk klokskap* (Stigen & Rabbås, 2021).

Aristoteles mente at det er særlig fire store *dyder* som blir omtalt som *kardinaldyder*. Disse *dydene* skulle styre menneskelig atferd. *Mot* er egenskapen til å konfrontere frykt, usikkerhet og trusler. *Rettferdighet* er menneskets avveininger mellom egne og andres behov og skaper et ønske om å handle rett. *Klokskap* er å vise god dømmekraft og kunne bedømme hva som er riktig handling i en gitt situasjon. *Måtehold* er å gå behersket gjennom livet og ikke uhemmet la seg friste. Aristoteles sammenliknet de som ikke eier evnen til måtehold med mennesker som har dyriske drifter (Stigen & Rabbås, 2021, s. 88).

Én svale gjør ingen sommer

Det er egenskaper i mennesker som er prososiale. Prososial atferd er positiv, konstruktiv og hjelpende adferd. Den bidrar til at vi tar vare på hverandre og dyrker det som sikrer relasjonene våre. I motsetning til hva Machiavelli mente, tar Aristoteles utgangspunkt i at mennesker er gode, og vil hverandre godt. Vi trenger andre mennesker og vennskap for å overleve (Bjartveit, 2020, s. 145). Vennskap er et gode og bidrar til et sterkere fellesskap.

Aristoteles nevner tre typer vennskap. Den første kategorien er *nyttevennskap*, hvor vennen viser seg nyttig for deg, men likeså du for vennen. «Nesten som en byttehandel» (Bjartveit, 2020). Den andre kategorien er vennskap basert på lyst, *lystvennskap*. Det er vennskap basert på felles engasjement, historie eller en å dele

opplevelser med. Derfor kan vi si at nytte- og lystvennskap eksisterer for hva vennen gir deg (Bjartveit, 2020). Aristoteles anser *dydsvennskap* som den høyeste form for vennskap. Denne vennen er ditt andre selv, og dere er venner på grunn av hverandre (Bjartveit, 2020). Slike vennskap tar lengre tid å danne, men er desto sterkere. Men alle vennskap kan ikke være *dydsvennskap*, så for å forme samfunn med sterke relasjoner, er dyden *vennlighet* sentral for Aristoteles. Den skiller seg fra vennskap ved at den er uten følelser og forkjærlighet overfor dem man er sammen med (Stigen & Rabbås, 2021, s. 114). Gjennomgående for alle dydene er at de har ytterpunkter eller motsatser. Balansepunktet kaller Aristoteles for den *gylne middelvei*. Videre vil vi forklare Aristoteles tanker om viktigheten av å holde seg på den *gylne middelvei*.

Den gylne middelvei

I møte med andre mennesker kan du altså fremstå vennlig, men for mye av det vil oppfattes som smiger, og for lite av det vil oppfattes som å være surmulen eller kranglevoren. Det er derfor nødvendig å holde stø kurs på den *gylne middelvei*. For alle disse *dydene* er det ytterpunkter som er motsetninger til *dyden*. For at mennesket skal virke på sitt beste, er den *gylne middelvei* sentral i Aristoteles etikk. «*Dydene* er middelveien mellom lastefulle ytterpunkter. *Dyden* er altså en slags middelvei siden den er rettet mot mellomtingen» (Stigen & Rabbås, 2021, s. 54).

Alle *dydene*, ifølge Aristoteles, henger sammen og kan ikke eksistere uten hverandre. Grunnen til dette er at alle *dydene* har en forbindelse til *dyden* klokskap, *phronesis*. Vi kan forstå dette ved å se på hva som skiller en modig fra en overmodig person. Både den modige og den overmodige har evne til å trosse farer og risiko, men det som skiller dem er at den modige forvalter denne evnen på en klok måte og innehar altså klokskap, noe den overmodige ikke har. De *moralske dydene* vi har fått gjennom de som har vist oss vei i livet. Via de *intellektuelle dydene* vi har lært oss gjennom viten og kunnen, har vi kommet frem til gjøren. Hvordan skal vi bruke det vi kan i en gitt situasjon på den måten som virker inn mot det vi ønsker å oppnå. Her er det mye i sving, og gjennom kardinaldydene skal holde oss innenfor den *gylne middelvei*. Hvordan opptre klokt i våre avgjørelser for å oppnå best mulig resultat i samspill med andre mennesker og situasjonen vi står i? Her vil verdier og *dyder* samspille med følelser og moral,

og avgjørelsene vil påvirke resultatet. Mot, rettferdighet, klokskap og måtehold vil stå i spill med våre egne følelser og gjeldende regler og normer i det landskap vi opererer i.

5.2.2. Kritikk av teori

På Aristoteles sin tid var Athen demokratiets vugge. Teorien hans baserte seg på et homogent samfunn med høyt utdannede menn. Kvinner eller slaver nevnes ikke. Athen var et ganske lukket samfunn, hvor det var lett å holde oversikt og kontroll og hvor de lærde hadde posisjon og makt. Kritikken av Aristoteles sin teori begrunnes i at hans teori kan fremstå som noe naiv i dag. Vi ser likevel at teorien kan være aktuell i et mer avgrenset samfunn eller bedrift, men vi er usikre på om den vil fungere i et mangfoldig samfunn der flere kjemper om å få sin stemme hørt.

5.2.3. Drøfting

Vår forforståelse er at Deeyah Khan vil være noe uenig i Aristoteles tro på det gode i mennesket. Dette bekreftes gjennom arbeidet med biografien hvor vi lærer at hun har opplevd og sett mennesker som fremmer seg selv, eller sin egen sak på bekostning av andre gjennom hele sin oppvekst. Det er derfor interessant å se hvordan Deeyah Khan bruker *dydene vennlighet og klokskap* i sitt arbeid og dette belyser vår problemstilling.

Handler vi alltid til det beste for fellesskapet?

Filmene til Deeyah Khan tar for seg flere marginaliserte grupper som har havnet utenfor storsamfunnet. Felles for flere av intervjuobjektene er at de mangler tilhørighet, og søken etter et fellesskap fremstår viktigere enn ideologien de har sluttet seg til. Vi ser viktigheten av hva Aristoteles mente med et sterkt fellesskap med felles mål og hvor forferdelig galt det kan gå om du faller utenfor. Likevel nevner Deeyah Khan flere ganger at hun er overbevist om at individene hun møter, handler ut ifra hva de mener er det beste for fellesskapet. «Alle er drevet at å gjøre noe godt, men oppfatningen er ulik om hva som er rett.» (Larsen, 2021) Individene hun forsøker å belyse, befinner seg i sterke fellesskap. Problemet kan være at individenes oppfatning om hva som er til det beste for fellesskapet ikke er forenlig med hva storsamfunnet forventer.

Klokskap i møte med avviket

Alle har forbilder som er danner grunnlag for egne holdninger, men enkelte forbilder har avvikende holdninger som ikke tjener til fellesskapets beste. Dette beskrives ofte som en skjevutvikling. Slik vi oppfatter flere av intervjuobjektene, er de oppvokst uten forbilder som har storsamfunnets beste i fokus. Flere har hatt problemer med å tilpasse seg de forventningene samfunnet har hatt. Enkelte har falt utenfor på skolen, andre har foreldre som har hatt problemer med å tilpasse seg. I samfunnet vårt behandler vi disse som «avvik». Deeyah Khan har en annen tilnærming til avvikene; “Det er lett å si; Jeg hater dem og er redd for dem. Men jeg ville forstå mer om hvem de egentlig er” (Aanstad, 2017).

Å forstå bakgrunnen for valgene intervjuobjektene har gjort, og i hvilken kontekst valgene er tatt, kan virke som en av Deeyah Khans viktigste oppgaver. Hun beskriver at hun hele livet hadde vært redd for mennesker med ekstreme holdninger. Hun så på dem som monstre, eller avvik. Hun har hele livet forsøkt å flykte unna disse menneskene og den makten de har hatt i hennes liv. I prosjektene med dokumentarfilmene, oppsøker hun dette, til tross for frykten. Hun kjemper for å bli kjent med mennesket, hun får kunnskap om individene, og dermed kunnskap om det større temaet – som for eksempel Jihad eller nynazisme. Hun får kunnskap om hva disse fellesskapene kan tilby intervjuobjektene, og hvordan de nyttiggjør seg av å være en del av det. Deeyah Khan navigerer etter vår mening klokt i sitt møte med intervjuobjektene. Hun lytter til dem med empati og forståelse, selv om deres horisont er ulik fra hennes. Hun har en sterk grad av *praktisk klokskap* hvor hun viser god dømmekraft og vurderer hva som er riktig å gjøre i ulike situasjoner. For individene fungerer hun etter hvert som en venn, og som et forbilde for dem. Gjennom sine spørsmål, guider hun intervjuobjektene frem til sine grunnholdninger og over tid endrer hun deres moralske holdninger. På mange måter tilbyr hun de et nytt fellesskap der frykt og hat blir byttet ut med støtte og forståelse. Hun har evnen til å se hva som kan forandres og hva som ikke kan, som ifølge Aristoteles er en viktig egenskap ved dyden klokskap.

Et nyttevennskap?

Deeyah Khan finner en *gyllen middelvei* med *dyden* vennlighet. Hun smigrer seg ikke innpå, som ville vært et av ytterpunktene for *dyden* vennlighet, men fremstår vennlig. Når hun etter hvert innser at hun er med på å endre deres moralske

holdninger, forholder hun seg profesjonell og balansert. Hun opptrer ikke som triumferende, men med solidaritet. Samtidig vet vi at uansett hvor vennlig og tillitsfull hun er overfor sine intervjuobjekter, så har hun et mål hun selv ønsker å nå. Selv om hennes overordnede mål er å skape forståelse for avvikene og gjennom det, finne en måte å leve sammen på, kan vi ikke se bort ifra at hun også har ambisjoner om å lage gode dokumentarfilmer. Dokumentarfilmenes effekt forsterkes av Deeyah Khans vennlighet. Likeså hvordan hun kommer inn under huden på dem. Hun graver etter historier som vil gi henne en sterk dokumentarfilm som sluttprodukt. Dette må man nesten regne med er en målsetting for henne. I så måte mener vi at vennskapene hun etablerer, kan karakteriseres som et *nyttevennskap*. Disse vennskapene er en byttehandel der de er gjensidig til nytte for hverandre. Intervjuobjektene ønsker å bli forstått og få en kanal hvor de kan fremme sin sak, og Deeyah Khan trenger relasjonen og den nye forståelsen som nyttig innhold i sine dokumentarfilmer. «Slike vennskap kan oppleves som veldig sterke, at man både vil hverandres beste, men også sitt eget beste» (Bjartveit, 2020, s. 145). Ifølge Aristoteles er *dydsvennskap* det som skaper de sterkeste relasjonene, og trumfer alle andre typer vennskap. Slike vennskap forutsetter en moralsk modenhet, og et vennskap der man ikke bare ser vennen, men seg i vennen. Noen slike vennskap har tilsynelatende oppstått gjennom noen av Deeyah Khans arbeider. Særlig vennskapene med to mannlige avhoppere fra nynazist-gruppene, har et preg av *dydsvennskap* i seg.

«Hva har overrasket deg mest? At vi ble venner, og at noen hoppet av.» (Larsen, 2021)

USAs mest beryktede nynazist, Jeff Schoep, og tidligere forkjemper for rasekrig, Arno Michaelis, bryter begge ut av miljøet som et resultat av møtene med Deeyah Khan. I senere tid jobber de sammen og formidler sammen. De speiler hverandre, og deler den samme forståelsen av reisen de har gjort. De lærer av hverandre, og støtter hverandre i den videre prosessen. Vi ser derfor at mildhet og vennlighet er et viktig verktøy og virkemiddel for Deeyah Khan som hun balanserer i møte med intervjuobjektene, og at dette forsterker sluttproduktet, filmen.

5.2.4. Delkonklusjon og nyforståelse

I arbeidet med dette kapitlet har vår forforståelse endret seg. Vi trodde at Aristoteles ikke hadde noe å tilføye i det landskapet Deeyah Khan opererte i. Men når vi graver dypere, finner vi at hun bevisst opptrer med vennlighet i møte med intervjuobjektene. Som filmskaper opererer Deeyah Khan på mange måter i et machiavellisk landskap, men bruker Aristoteles etikk som metode. Grupperingene hun treffer har en sterk tro på makt. Hun balanserer i polariserte landskap mellom motpoler. “Det gode og det onde”. Hun går inn i sterk “vi mot dem”- kulturer med dialog som verktøy. Hun blir overrasket over at de hun møter er mennesker med frykt og sårbarheter som henne selv. For å oppnå kontakt og bevegelse i dialogen, må hun balansere rettferdighet og måtehold med klokskap og vennlighet. Deeyah Khan viser stort mot ved å møte sin største frykt, og gå inn i disse miljøene. Deeyah Khan opererer som en tilskuer i starten av filmene sine, men etter hvert som problemstillingene kommer på bordet, velger hun å delta mer og mer. Gjennom intervjuobjektens engasjement og prosessen med å åpne seg, vokser det frem tema som Deeyah Khan kjenner seg godt igjen i. Her kan hun støtte, utforske og hjelpe intervjuobjektene, og hun beveger seg fra rollen som tilskuer til deltaker i prosessene. Hun balanserer på den *gylne middelvei* med klokskap, selv om hun har noen menneskelige krumpring mot ytterpunkter. Hun henter seg likevel klokkelig inn igjen, for så å fortsette videre på sin bevisst valgte middelvei. Som filmskaper, velger Deeyah Khan hvordan hun fremstiller intervjuobjektene. Hun kunne fremstilt dem som avvik - med skremmende holdninger og meninger. Hun gjør det motsatte. I sin dialog med intervjuobjektene identifiserer hun deres sårbarheter, deres ønsker om å gjøre noe de tror på og deres tanker om bidrag til fellesskapet. Med vennlighet og mildhet oppnår hun kontakten, og resultatet er varme, rørende dokumentarfilmer. Vår delkonklusjon og nyforståelse er at Deeyah Kahn møter avvik med forståelse og vennlighet, og hun navigerer klokt i et utfordrende landskap.

5.3 Underproblemstilling 3: Følger Deeyah Khan en kongstanke, og hvordan har den vokst frem?

Slik vi har lært Deeyah Khan å kjenne, er hun en målrettet og engasjert menneskeaktivist som fremmer rettighetene til marginaliserte grupper. I så måte kan det være lett å svare ja på spørsmålet om Deeyah Khan har en *kongstanke*. Likevel har vi lurt på om Deeyah Khans ønske først og fremst var å selv forstå

mer av denne gruppen for å forstå seg selv bedre. I vår forforståelse av Deeyah Khan, er det ikke helt tydelig hva hennes *kongstanke* er. Det er derfor interessant for oss å se på hvordan en eventuell *kongstanke* har vokst frem, og om hun da følger den.

5.3.1 Teoretisk rammeverk

Begrepet *kongstanke* kommer fra Henrik Ibsens stykket *Kongsemnerne* (1884). Begrepet skal beskrive hva som gir grunnlag for ønsket om å lede. Henrik Ibsen skildrer i stykket, *Kongsemnerne*, kampen mellom Håkon og Skule, og om hvem som skal få bære tittelen konge og lede landet. I stykket fremkommer det at; «Skule vinner slaget ved Laaka, og Haakon og hans birkebeinere flyktet unna. Alle Skules ambisjoner blir innfridd når han kan vende tilbake til Oslo som konge. Er han da fornøyd? Skule sitter alene i kveldsmørket på sin kongsgård, dødsens trett, men uten evne til å sove. Noe holder han våken. Spørsmål om retten til lederskap holder han våken» (Bjartveit & Eikeset, 2020, s. 214).

Skule blir kronet som konge, men synes det er vanskelig å slå seg til ro med beslutningen. Han synes Håkon sin *kongstanke* er god, og noe han vil følge: «Norge var et rige, det skal blive et folk» (Ibsen, 2005, s. 118). For Skule er hans *kongstanke* uklar, men hans ønske om å lede er altoverskyggende. «Siden Håkon talte sin store kongstanke ut, ser jeg ingen annen tanke i verden enn den ene. Kan jeg ikke tage den og gjøre den til sandhed så øjner jeg ingen tanke at stride for» (Ibsen, 2005, s. 139). Skule ønsket han hadde tenkt Håkons *kongstanke* selv, og Håkons klare *kongstanke* fører Skule inn i tvil og ute av stand til å skape sin egen mening. «Kan en mand tage Guds kaldelse fra en anden, således som han kan tage våben og guld fra sin fældte fiende? Kan et kongsemne tage kongsgjerningen på sig, således som han kan tage kongskåben på?» (Ibsen, 2005), reflekterer Skule. Kan jeg ta ledergjerningen fra han, og ta på lederkappen, undrer Skule. Kan jeg ta hans ledertanke på meg som kongskappen? Ibsen beskriver Skules lyst på makt og at noen skal følge han uten spørsmål, men han tviler på sin evne til å lede. Ibsen beskriver *kongstanken* som noe oppstår i relasjon, og at posisjon ikke er nok. En *kongstanke* er en utøvelse av meningsskapende aktivitet. Ideer er ikke nok- du må kunne sette de ut i handling og skape mening av ideene. Håkon ser på lederoppgaven som et kall, og har en tanke om lærergjerningen som er større enn han selv og om å sette retning for fellesskapet.

Hva er en kongstanke?

En *kongstanke* kan kjennetegnes med tre elementer. *Kongstanken* kan ikke bare være en festtale, men må ha en forankring i et *personlig* engasjement som betyr noe for deg og som du brenner for. Den må også føre til *handling* og må strekke seg ut over personen selv. *Kongstanken* bør angå *felleskapets interesser*. De andre bør tenke at dette kjennes riktig og noe man ønsker å bli med på. En leder med en *kongstanke* er lite verdt hvis ingen vil følge lederen (Bjartveit & Eikeset, 2020).

Kongstanken er personlig.

Kongstanken er noe du bryr deg om, noe du brenner for og som kommer innen fra. Det betyr noe for deg om du lykkes eller ikke. *Kongstanken* er uløselig knyttet til personen som har den. Du skal stille deg selv spørsmålet, hvorfor vil du være leder? Hva er mine verdier? Hva er det jeg brenner for?

Håkon har i stykket en visjon som er sterkt forankret i seg selv. Han har ikke lånt den fra noen andre, men har et personlig ønske om å nå sitt mål og kongstanke om at Norge skal bli et folk. I stykket får vi et innblikk i Skules refleksjoner rundt det å ikke ha en kongstanke som er personlig forankret og hva som skal til for at han skal bli en leder som andre vil følge. Denne våkenatten med refleksjon er et avgjørende øyeblikk for Skule. Den amerikanske forretningsfilosofen Joseph L. Badaracco bruker begrepet *definerende øyeblikk* i sin bok, *Defining moments* (1997). *Definerende øyeblikk* beskriver viktige øyeblikk i livet eller i karrieren hvor du står ovenfor vanskelige etiske beslutninger som kan føre til store personlige eller profesjonelle endringer og ha langvarige konsekvenser (Badaracco, 1997, s. 54). Når man står ovenfor et *definerende øyeblikk* understreker Badaracco viktigheten av å identifisere dem, stoppe opp og reflektere. Å ta beslutninger som er i tråd med dine verdier og prinsipper er avgjørende for at du som menneske skal utvikle deg og forme deg til den du vil være. Etske beslutninger har to viktige aspekter. Den ene er det offentlige aspektet og er hva folk ser av handlinger og konsekvenser. Det andre aspektet er det private og om hvordan etiske beslutninger *avslører, former og tester* deg selv (Badaracco, 1997, s. 55).

Et *definerende øyeblikk avslører* noe om personens basisverdier. Beslutningen du tar, krystalliserer personligheten din og viser andre hvordan du prioriterer dine verdier. Et *definerende øyeblikk tester* om verdiene egentlig betyr så mye for deg, og vil rangerer dine verdier og sortere hva som er viktigst for deg. Et *definerende øyeblikk former* deg som menneske og du blir en mer raffinert utgave av deg selv. Det er, ifølge Badarocco, viktig å vurdere hvordan du kan løse problemer basert på hvem du er og at beslutningene er i tråd med dine verdier. «Skule reflekterer over sin rett til å lede og har en dybde og innsikt som få ledere er forunt» (Bjartveit & Eikeset, 2020). Han sitter selv med kongemakten, men ser likevel at Håkon er den rette kongen. Dette er etter vår mening, et *definerende øyeblikk* for Skule, hvor beslutningen som han må ta både avslører, tester og former han. «Siden Håkon talte sin store kongstanke ud, ser jeg ingen anden tanke i verden, end den ene» (Ibsen, 2005, s. 139). Håkon hadde noe Skule ikke hadde, et ønske og en mening om noe større, som var dypt forankret i han selv.

En kongstanke må være handlingsorientert.

Kongstanken kan kjennetegnes som en klar retning hos ledere eller en vilje til å handle. Filosofen, forfatteren og kulturkritikeren, Friedrich Nietzsche, bruker i sin bok *Slik talte Zarathustra* begrepet vilje til makt, *Wille zur Macht* og overmenneske, *Der Übermensch*, som symbol på det personlige ønsket om å strekke seg lenger, risikere noe og lede. Mennesket må ha vilje til å skape noe. Først da vil du kunne bli en leder som kan få folket med deg og vil samarbeide og jobbe sammen med deg for felles mål.

Utgangspunktet for Nietzsches filosofi var at mennesket har drept Gud og at vi står alene tilbake (Bjartveit, 2020, s. 67). Gud er død, og kan ikke veilede mennesket på moral. Mennesket må finne sin egen vei selv, evne og vilje til selvovertinnelse. Møte det mørke på vei mot noe bedre. Det er her mennesket må ha vilje til å handle og skape sin egen mening. Uten egen mening vil man, ifølge Nietzsche, miste seg selv. Da vil man bare følge massen, ansvar vil pulveriseres og lite nytt vil skje. *Wille zur macht* har med vilje til handling å gjøre, noe vi makter å gjøre. Vilje til å skape noe. En skal overvinne sitt eget ønske om komfort og skal ikke alltid ta til takke med det middelmådige eller status quo. Med vilje til makt ønsker Nietzsche å skape en meningsgivende dimensjon i den verden som

har dukket opp etter Guds død (Steinsholt, 2009, s. 442). En *kongstanke* krever en vilje til å handle.

Nietzsche skriver om *overmennesket*, *Der Übermensch*. Dette er de menneskene som skal skape nye meninger, nye sannheter og nye illusjoner. Når Gud er død og det ikke lenger finnes ytre forskrifter som maner om mål, må mennesket finne egne mål. *Overmennesket* har erkjent at livet ikke har noen faste verdier, meninger eller regler og tar ansvar for å skape sine egne. *Overmennesket* er villig til å ofre seg selv for å skape sin egen sannhet. «En sannhet hvor troens trøstende evne ofres» (Steinsholt, 2009). I fortalen beskriver Zarathustra at mennesket er som en line spent ut mellom dyret og *overmenneske*- en line over en avgrunn (Nietzsche et al., 2021, s. 16). Dette skal symbolisere at mennesker balanserer på grensen mellom det som er mulig og umulig. Mennesker som balanserer over linen, utfordrer og overvinner satte verdier og normer og er i stand til å skape sine egne. *Overmennesket* handler ikke bare om å overvinne seg selv, men også skape en ny himmel og er en fremstilling av Nietzsches eget håp for hvordan mennesket en gang i fremtiden skal være (Steinsholt, 2009, s. 412–415).

Nietzsche skriver om *de tre forvandlingene* som skal gi en forståelse av de overgangene vi må gjennom for å bli i stand til å kritisere og skape verdier (Steinsholt, 2009). Zarathustra taler om tre åndelige stadier som er nødvendige for å utvikle seg til å bli et fritt og selvstendig menneske. Det første stadiet av forandringen av mennesket er *kamelen*, hvor vi hengir oss til det som blir fortalt oss. Kamelen adlyder og aksepterer samfunnets normer og verdier. Som en slave. Så skapes frihet gjennom *løven* som har kraft til å si nei til gamle verdier og søker uavhengighet. Det tredje og siste forandringen av mennesket er *barnet*, som har overvunnet både kamelen og løven. Kjentegnet ved dette stadiet er kreativitet, lek og en ny begynnelse av en verden som skapes av barnet. Denne verdenen er ikke bundet av noe som har skjedd tidligere (Steinsholt, 2009, s. 436). Disse tre stadiene følger nødvendigvis ikke suksessivt etter hverandre. Et menneske kan bevege seg frem og tilbake mellom dem gjennom livet. Nietzsche så imidlertid på disse tre forandringene som en nødvendighet for å utvikle seg til et fritt og tenkende menneske med vilje til å handle.

En kongstanke bør angå felleskapets interesse.

For ledere, er en *kongstanke* lite verdt hvis den ikke resonnerer hos andre. En *kongstanke* skal engasjere og skape et ønske om å følge lederen som eier den. Den er ikke bare en visjon, men en måte å fortolke verden på og skape et narrativ og gi mening. «Håkon har evne til å gi mening til verden, og Skule opplever derfor Håkon som den virkelige leder» (Bjartveit & Eikeset, 2020, s. 220).

Den amerikanske organisasjonsforskeren Karl Weick mener ledelse fremfor alt handler om *sensemaking*, som er en teori om hvordan mennesker gir mening til verden rundt seg. «Meningen slår ethvert mesterstykke til jorden. Du kan tape de virkelige slagene, men meningen vil vinne krigen» (Bjartveit & Eikeset, 2020, s. 220). Lederens evne til å skape mening, henger sammen med lederens identitetsbygging. Denne prosessen skjer alltid i samhandling med omverden, og må springe ut fra lederen selv og gi mening til følgerne. Dermed blir det umulig å forstå lederens visjoner og *kongstanker* som noe annet enn lederens forståelse av seg selv i sin livsverden (Bjartveit & Eikeset, 2020, s. 221)

Det er gjennom *sensemaking* at *kongstanken* blir sann, og den høyeste formen for makt er å definere virkeligheten. Mening er det vesentligste en leder kan tilby, fordi *sensemaking* er basert på lederens identitet, og fordi visjoner ikke kan kjøpes i løssvekt. Folk tror på ledernes idealer, mål og strategiske valg hvis de opplever at lederen selv virkelig lever etter det hun eller han tror på (Bjartveit & Eikeset, 2020, s. 227). *Kongstanken* troverdighet viser tilbake til eieren, og Skule vet godt at det ikke er han som eier tanken (Bjartveit & Eikeset, 2020, s. 228).

Kongstanken skiller *leder* fra *administrator*, og er et resultat av en persons erfaringer og forståelser (Bjartveit, 2020, s. 61–65). *Administrator* har et upersonlig syn på de målene de styrer etter, unngår risiko og søker kompromisser. *Ledere* har et sterkt personlig engasjement i målene, utvider mulighetsrommet og forfølger ideer (Bjartveit & Eikeset, 2020). Skule er på mange måter en *administrator* som er opptatt av å løse problemer raskt og som er fornøyd med status quo. Selv om Skule innser at rollen han ønsker seg, krever noe mer enn en uniform og tittel, er det vanskelig å være noe han ikke er. Håkon er derimot en *leder* som utfordrer status quo, er intellektuell stimulerende og har omtanke for sine følgere (Bjartveit & Eikeset, 2020). Hva er forskjellen? Enklest mulig sagt:

Administratorene er opptatt av å gjøre tingene riktig, lederne er opptatt av å gjøre de riktige tingene (Bjartveit, 2020, s. 59).

5.3.2. Kritikk av teori:

Et sjelegranskende spørsmål er hvorfor andre skal følge deg? Hva brenner du for som leder? Hva er din kongstanke? Kan du ikke svare på disse spørsmålene, er du, litt enkelt sagt, en *administrator*. Bjartveit og Eikeset skriver i artikkelen sin, *Ibsens spørsmål om lederskap*, at det florerer av *administratorer*, men ekte *ledere* er en mer sjelden vare. Både Ibsen og Nietzsche setter store krav til ledere og deres grunnlag for å kunne utføre virksom ledelse. De, og vi andre setter umenneskelige krav til bevissthet og å være gjennomtenkt i valgene som skal tas. Det kan stilles spørsmål ved om kravene er for høye. Vi mener, og har erfart, at det også finnes gode ledere som kan karakteriseres som *administratorer*. Gode ledere som ikke har en klar *kongstanke*, som ikke går foran og ofrer seg selv, men som er opptatt av trygge rammer og å få jobben gjort. Vi vil påstå at arbeidslivet også har behov for *administratorer* uten en klar *kongstanke*.

5.3.3. Drøfting

Etter hvert som oppgaven vår skrider frem, og vi har blitt mer kjent med Deeyah Khans bakgrunn og historie, blir det klart for oss at hun arbeider etter en *kongstanke*. Vi vil først drøfte hvordan vi antar at denne *kongstanken* har vokst frem, og hva vi mener at denne er. Vi vil deretter drøfte om hun følger denne.

Dette er ikke min kongstanke

Deeyah Khan beskriver at hun skulle bli musiker, og leve av musikk, slik faren ønsket. Dette sterke ønsket fra faren til henne, kom svært tidlig i livet og var altoverskyggende. Hun beskriver det selv, som at hun ikke hadde tilgang til egne ønsker for sin karriere og sitt liv. Hennes mål ble å oppfylle farens drøm. Hun jobbet målbevisst, og var samarbeidsvillig. Hun aksepterte det som var ønsket for henne. Vi ser at hun var drevet av en *kongstanke*, men den var ikke hennes egen. Den var farens.

“Jeg fikk aldri muligheten til å drømme selv. Jeg hadde ikke tilgang til egne drømmer” (Larsen, 2021 12.25)

Presset på Deeyah Khan ble større og større, og truslene fra det muslimske miljøet mer og mer farlige. Hun dro i all hast til London. Hun beskriver dette bruddet med Norge, som et svik mot faren, og hans drøm om at hun skulle kunne leve av musikken og kunsten.

Her ser vi likhetstrekk med Ibsens *Kongsemnerne*, og Skules våkenatt (Ibsen, 2005). Akkurat som Skule, kjenner hun at det hun har kjempet for, tilhører en annens *kongstanke*, og at det ikke er hennes egen. Akkurat som Skule, kjenner hun på tvil og at drivkraften ikke kommer inne fra henne selv. Den var ikke *personlig* forankret. Hun beskriver selv at hun ikke hadde noen erfaring med å tenke selv om hva hun ønsket å gjøre, og hva som engasjerte henne.

«Det stilnet, for det var ikke mitt» (Larsen, 2021 17.59)

Vi mener at dette ble et *definerende øyeblikk* for Deeyah. Hun måtte finne sin egen vei. På den ene siden var hun takknemlig for all kunnskap hun hadde fått om musikk, om kulturer, om lytting og øving, men på den andre siden var dragningen mot å finne en livsretning med mening som var hennes egen, gryende. Hennes *definerende øyeblikk* avslørte for henne at hun ikke kunne leve et liv basert på farens verdier, men måtte søke sine egne. Det *testet* og rangerte hennes egne verdier, hvor de kom fra og viktigheten av verdiene i livet. For eksempel ble verdien av å finne egen mening og stå for noe selv, sterkere enn verdien om å verne om familiens ære. Dette *formet* henne til å bli et menneske som ønsket å gå fra etablerte rammer og forventninger, til å følge sine egne verdier og drømmer. Hun kunne ikke leve et liv designet av faren.

En spirende kongstanke

Da Deeyah Khan oppdaget at drømmen hun forsøkte å leve ikke var hennes egen, har hun fortalt at hun følte seg fortapt. Det var en ny verden, og hun hadde mistet sin rettesnor i livet. Nietzsche beskriver denne tilstanden som at *Gud er død*. Alle moralske kompass er borte, og man må finne en ny vei i seg selv.

Vi kjenner igjen hva Nietzsche skrev om de tre forandringene hvor *kamelen*, *løven* og *barnet* symboliserer ulike stadier i utviklingen av mennesket. I Deeyah Khans oppvekst fulgte hun farens ønsker og forholdt seg til regler og forventninger til

henne, som Nietzsches beskrivelse av *kamelen*. Etter at hun flyktet til London, fikk hun en styrke til å si nei. *Løvens* nei. Det siste stadiet er *barnet*, som er preget av å skape noe nytt. Det er etter vår mening her hun befinner seg når hun begynner å lete etter sin egen *kongstanke* hvor hun kjenner seg klar for å strekke sine grenser og sette et nytt perspektiv. Noe som er hennes eget. Et frø er sådd.

I London fant hun etter hvert mening i å oppsøke frivillighetsarbeid med unge mennesker som støttet muslimske ungdommer i Europa. Hun så at denne gruppens behov var lite synlig og ivaretatt, og at samfunnet rundt visste lite om hvilke utfordringer de slet med. Hun forteller at hun kjente at dette berørte henne på et dypere plan, og gjorde henne veldig nysgjerrig. Hun ble engasjert på et *personlig* plan. Hun ville gjøre noe- det førte henne til *handling*. Behovet for å synliggjøre utfordringene som ungdommene sto i, viste seg å bli større og større jo mer hun gikk inn i det, og hennes egne bekymringer kom mer og mer i bakgrunnen. Hun brant for dette. Hun så at dette var et omfattende område som hun ønsket å forstå mer av. Hun ønsket å gjøre sin forståelse av det hun opplevde tilgjengelig for *felleskapet*. Vi ser en spire til hennes *kongstanke*.

«Jeg ønsker å lære og forstå. Det er mer selvsentrert enn det å bare lage film. Jeg begynte å lage filmer fordi jeg prøver å forstå noe. Gjennom det jeg forstår, får jeg muligheten til å dele det jeg forstår. Et publikum, så må de forstå det de selv forstår av hva jeg forteller-gjennom fortellingen jeg har fortalt. Det er ikke et mål i seg selv for meg å være filmskaper. Det er bare et verktøy.» (Larsen, 2021)

Hennes tanke var at dersom vi fortsetter å tie om utenforskap, vold og trusler, vil alt bare fortsette. Det vokste frem et engasjement i møte med disse ungdommene som overskygget hennes frykt. Hun var villig til å strekke seg langt over sine etablerte grenser for å komme i posisjon til å lytte til hva de hadde å si.

Nietzsche skrev at idealet for mennesket er *overmenneske*. Deeyah trosser sin egen frykt og går med hele seg inn i et tema som krever mot. Hun tenker utenfor boksen og unngår å tenke slik man alltid har gjort. Hun unngår den enkle utveien. Det er vanskelig for oss å definere Deeyah som et *overmenneske*, men vi ser tydelige konturer av at hun kan ha noen egenskaper som Nietzsche satte så høyt. Hun har en *vilje til makt*, en vilje til å skape noe nytt, og hun er ikke redd for å ta

opp temaer som skaper debatt. Hun overvinner seg selv og forandrer seg fra *kamelens* samtykkende ja, via *løvens* nei og til det utforskende *barnet*. Samtidig er dette temaer som engasjerer en hel verden og det er mange andre sterke stemmer som berører samme teamet. Det kan diskuteres om Deeyah Khan er den sterkeste og mest unike stemmen i disse debattene. Men Nietzsche liker best de som prøver noe nytt og forsøker å skape nye meninger. Nietzsche bryr seg om veien som leder frem til nye meninger, som har en progresjon, ikke så mye om utfallet.

Kongstanken tar form

«Vi prøver å finne en måte å leve sammen på, og vi er ikke særlig gode på det» (Arianamout, 2015). Deeyah Khan sier selv at grunnen til at hun valgte kamera og dialog som verktøy, var på grunn av sine tanker om at forståelse er en bedre vei enn vold. Hun ønsket samtidig å synliggjøre de dødelige konsekvensene av at vi tier og ikke tar følgene av vår taushet alvorlig. Hun så manges fortvilelse ende i voldelige uttrykk og ekstreme holdninger. Hun velger å synliggjøre problemet.

Som nevnt tidligere, skal en *kongstanke* tjene *fellesskapets interesse*. Deeyah Khans idé om å bidra til en bedre forståelse for hverandre, er en idé som strekker seg ut over henne selv. Dette er etter vår mening, i høyeste grad til fellesskapets beste. Hennes bidrag er blant annet å fremstille ekstremister som mennesker og ikke som monstre. Hun har selv sagt at hun hadde sett for seg at hun skulle møte grusomme monstre, men i stedet møtte hun ødelagte mennesker. Deeyah Khan har en god fortellerevne hvor hun deler av sin egen oppvekst, er tydelig engasjert og formidler på en troverdig måte. Hennes personlige engasjement og erfaring bidrar til en større troverdighet. Hun fremstår som en *leder* som utfordrer deler av seg selv og utfordrer status quo.

«Jeg får trusler nå også, men nå er det mitt. Det kan jeg leve med, for nå er det jeg jobber for mitt. Jeg står for det. Jeg er villig til å ta imot whatever will happen, fordi det er mitt valg» (Larsen, 2021 31:07)

Kongstanken

Vi har gått gjennom mange takketalere, hennes filmer, podkaster, artikler og portrettintervjuer med Deeyah Khan. Vår opplevelse av hva som er hennes kongstanke begynner å bli klar. Vi ser at fra hennes første film om *Banaz- a Love*

Story, til henne siste film *Behind the Rage. Americas Domestic Violence* - er det en rød tråd. Hun er, særlig i de seneste filmene, opptatt av å løfte stemmene til de som faller utenfor fellesskapet og som hun mener har historier som er viktige å forstå for at vi skal finne en måte å leve sammen i fred på.

Vi har derfor kommet frem til at hennes *kongstanke* er: ved å lytte til stemmene bak de utstøtte eller plagede, vil vi finne nøkkelen til nye måter å leve sammen på i et moderne, flerkulturelt samfunn. Hun tror på at mer forståelse med de vi ikke nødvendigvis er enige med, vil stoppe dehumanisering av mennesker og hjelpe oss til å leve sammen. Deeyah Khans mål med filmene er å skape forståelse for det bakenforliggende hos mennesker som søker til grupperinger i samfunnet med ekstreme holdninger. En *kongstanke* som har vokst frem gjennom mange år, som er dypt forankret i hennes egne opplevelser og verdier. Det er en *kongstanke* hvor Deeyah Khan går foran med stor handlekraft og som har en sterk felleskapskraft i seg. Hennes nye forståelse- hennes *kongstanke*, har ført henne til et punkt der hun ikke er villig til å vike fra sine prinsipper.

«We have this need to be right and self righteous rather than to understand each other I think that understanding, to be understood, is what belonging means. I think thats what inclusion means. All that the words that we value so much means. Not to agree with somebody, but to understand their point of view, their pain and humanness. Thats the points of the films I make. Its to look into the darkness of some of the most complicated and divisive issues of our time, and find humanness in that. To recognise ourselves in eachother whoever the other is. I am not trying to rescue them, or to save their humanity- I am trying to hold on to my own.»
(*Fritt Ords Pris 2020 - Deeyah Khan, 2022*)

5.3.4. Delkonklusjon og ny forståelse

Følger Deeyah Khan en kongstanke?

Vi har fulgt Deeyah Khan sin historie og utvikling fra hun startet med musikk som 7 åring. Hun er nå blitt en høyaktuell og prisbelønnet filmskaper, aktivist og debattant. Hun setter søkelys på universelle, vanskelige temaer som utenforskap, vold og ekstremisme. Vi vil så se på om hun følger sin *kongstanke* som beskrevet over.

Gjennom alle sine intervjuer, og filmer har hun møtt mennesker som har sin forståelse av den situasjonen de har havnet i, og hva som gir mening for dem å

kjempe for. Alle menneskene hun har møtt, har hun tatt imot objektivt med empati og forståelse for der de er. Dette har utfordret henne, hennes egne følelser, holdninger og fordommer. Hennes egne avgjørende øyeblikk har hun brukt som viktige brikker i sin forståelse og utvikling. For hvert tema hun har berørt gjennom sine filmer, har hun fått ny forståelse som har fulgt med over til neste. Vi ser at hennes *kongstanke* har blitt til i denne prosessen, og at hun har fulgt sin tilblivelse underveis. Da hun var ung forsto hun at hun ikke kunne følge farens drøm. Hun tok valget om å skape noe eget, til tross for at det krevde mye av henne. I samspill med hvert et nytt prosjekt har hun kommet nærmere *kongstanken* sin. Hun finner stemmene bak de som søker seg vekk fra oss i storsamfunnet, og tyr til utenforskap og ekstremisme for å få den tilhørigheten og aksepten de trenger.

Alle disse overgangene til ny og dypere forståelse for menneskelighet, viser at hun har fulgt og utviklet sin *kongstanke*. Hun sier selv at hun er svært nysgjerrig, og at hun elsker mennesker. Hun sier videre at hun ikke er så interessert i hva folk gjør, men hvorfor de gjør ting og hva som driver dem til handlingene. Erfaringene har vist henne vei, og har vært med å forme hennes *kongstanke*. Hun har utviklet sin *kongstanke* steg for steg, og fulgt denne, og den leder henne videre på hennes vei.

Etableringen av Fuuse.net tydeliggjør for oss at Deeyah Khan følger sin *kongstanke*. Plattformen som har til hensikt å løfte frem undertrykte stemmer og skape forståelse og dialog. Resultatet er filmer, foredrag og arrangementer lagt til rette av Fuuse.net og som konfronterer og utfordrer fordommer og etablerte sannheter. Deeyah Khan refererer i flere av sine intervjuer og poddkaster til at hennes mål er å skape en større forståelse for hverandre, slik at vi bedre kan leve sammen. Vår nyforståelse er at hun følger denne *kongstanken*.

6. Avsluttende drøfting og konklusjon

Hva kan forklare Deeyah Khans drivkraft?

For å finne ut hva som kan forklare drivkraften til Deeyah Khan, har vi vurdert om hun drives av machiavelliske verdier, eller om hun i større grad drives av Aristoteles sin filosofi. Kan hennes drivkraft forklares ytterligere med at hun har bygget og fulgt en klar og personlig forankret *kongstanke*?

Fra Machiavellis teori fant vi at hun har egenskaper som stemmer overens med hva Machiavelli trakk frem som de viktigste lederegenskapene. Vår nyforståelse er at hun har en sterk *virtu*, og at hun tidlig i livet utfordret status quo. Både som ung muslimsk sanger og popartist og som kontroversiell filmskaper har hun tøyd grenser. Vi delkonkluderte med at hun har *løvens* mot, men kanskje aller mest *revens* smartness i arbeidet om å forstå mennesker som tilhører ekstreme grupper, til tross for ulike verdisyn. Beslutningene som Deeyah Khan har tatt i livet, viser mot. Hun har flyktet fra trusler og sjikane flere ganger, men gir ikke opp eller går i skjul. Valgene Deeyah Khan har tatt for hvilke temaer i samfunnet hun ønsker å belyse, bekrefter hennes sterke *virtu*. Vi mener hennes mot til å belyse nye sannheter, og til å bevege og utfordre status quo kan være en forklaring til hennes drivkraft.

Selv om Deeyah Khan oppleves som en modig og målbevisst forretningskvinne, ser vi også en vennlig og klok kvinne. Gjennom vår sirkelvandring har vi oppdaget hennes overbevisning om at mennesker handler til hva de tror er til det beste for felleskapet. Dermed kan vi si at hun har et menneskesyn i tråd med Aristoteles. Hun er bevisst på hva felleskap og tilhørighet betyr for enkeltindivider og hvor galt det kan gå for de som havner utenfor. Til tross for at intervjuobjektene horisonter skiller seg fra hennes egne, er hun bevisst på å møte intervjuobjektene med *vennlighet* for å oppnå kontakt og dialog. Denne fremgangsmåten, med dialog som verktøy, blir hennes metode for å skape sterke dokumentarfilmer. For oss er det liten tvil om at hennes evne til å lytte til sine meningsmotstandere med empati og skape dialog, er en egenskap som har bidratt til endring for enkeltmennesker og styrket budskapet i hennes filmer. Gjennom dialog ivaretar hun ytringsfriheten til intervjuobjektene, slik at de respekteres som mennesker, men må stå til ansvar for sine meninger. Hun sympatiserer ikke med deres meninger, men aksepterer at deres sannhet også er en del av prosessen for å forstå helheten. *Vennligheten* og *klokskapen* som vi har identifisert hos henne, vil vi imidlertid tro i større grad er viktige verdier og et verktøy, mer enn det kan forklare hennes drivkraft.

I siste underproblemstilling tar vi for oss *kongstanken* og har forsøkt å identifisere om hun følger den. Vår nyforståelse er at det over tid har vokst frem en tydelig

kongstanke og at hun i aller høyeste grad følger den. Hennes målsetning med å bidra med kunnskap til hvorfor noen mennesker handler som de gjør og derigjennom skape mer forståelse, kommer fra hennes egne erfaringer i livet. I store deler av livet var hun også en utenforstående i det norske samfunnet og var en del av en marginalisert gruppe. Dette har påvirket utviklingen av hennes *kongstanke*. Målet med filmene hun produserer i dag, er å informere sitt publikum, men samtidig påvirke politikere, myndigheter og beslutningstakere til å ta avgjørelser og spre budskap basert på forståelse og kunnskap. Dette vil føre handlinger som er til det beste for felleskapet.

Kongstanken hennes er tydelig sterkt personlig forankret, og dette kommer til uttrykk både i dedikasjonen som kreves for å gjennomføre prosjektene, og i formidlingskraften hun viser. Vi konkluderer derfor med at *kongstanken* til Deeyah Khan har den største forklaringskraften til hennes drivkraft.

Litteraturliste

- Arianamout (Regissør). (2015). *Deeyah Khan on freedom of expression, women's rights, radicalisation and jihadism* [[Video]]. Youtube.
<https://www.youtube.com/watch?v=Q68PyPp-Szw>
- Badaracco, J. L. (1997). *Defining moments: When managers must choose between right and right*. Harvard Business School Press.
- Bjartveit, S. (2020). *Akillevs*. Ulysses.
https://media.boknett.no/objects/37/21/150352137/productimage_ORG_166472fe857b7af4b91fcc9790dfb24a8bd3b9e2.jpg
- Bjartveit, S., & Eikeset, K. (2020). Ibsens spørsmål om lederskap. I E. Tjønneland (Red.), *Henrik Ibsens Kongs-Emnerne: Teater, historie og resepsjon* (s. 213–231). Vidarforlaget.
- Bjartveit, S., & Kjærstad, T. (1996). For fyrster og småkonger. I S. Bjartveit & T. Kjærstad (Red.), *Kaos og kosmos: Byggesteiner for individer og organisasjoner* (s. 153–174). Kolle forl.
- Borhan, C. (2021). *De som lytter, flytter verden*. Nobel Peace Center.
- Deepika (album). (2019). I *Wikipedia*.
[https://no.wikipedia.org/w/index.php?title=Deepika_\(album\)&oldid=19614649](https://no.wikipedia.org/w/index.php?title=Deepika_(album)&oldid=19614649)
- Eriksen, T. B. (1999). *Aristoteles, den nikomanske etikk, innledende essay*. Bokklubben Dagens bøker.
- Eriksen, T. B. (2006). *Machiavelli: Reven i hønssegården*. Universitetsforl.
- Fritt Ords Pris 2020—Deeyah Khan*. (2022). [[Video]]. Youtube.
<https://www.youtube.com/watch?v=EDWroX4L9eQ>
- Ibsen, H. (2005). *Kongs-emnerne: Historisk skuespil i fem akter*. Transit (Opprinnelig utgitt 1863).
- Krogh, T., Egeland, T., Theil, R., Iversen, I., & Reinton, R. E. (2003). *Historie, forståelse og fortolkning: Innføring i de historisk-filosofiske fags fremvekst og arbeidsmåter* (4. utg.). Gyldendal akademisk.

- Larsen, V. (Programleder) (Regissør). (2021, d.d). *Deeyah Khan* [Podcast].
https://radio.nrk.no/podkast/drivkraft/sesong/202111/1_bad57cdf-4b34-43c4-957c-df4b3403c4aa
- Machiavelli. (2004). *Fyrsten*. Bokklubben jobb & ledelse (Opprinnelig utgitt 1532).
- Magerøy, L. H. (2016, mai 7). Deeyah Khan fikk både jihadister og avhoppere i tale. Det hun fant var ødelagte menn. *Aftenposten.no*.
<https://www.aftenposten.no/amagasinet/i/Eojm5/deeyah-khan-fikk-baade-jihadister-og-avhoppere-i-tale-det-hun-fant-var-oedelagte-menn>
- Nietzsche, F., Grønner, B. C., & Christensen, J. (2021). *Slik talte Zarathustra: En bok for alle og ingen* (2. utg.). Spartacus.
- Skjeset, H. (2013, oktober 19). Sviktet av Norge. *dagsavisen.no*.
<https://www.dagsavisen.no/helg/portrett/2013/10/19/sviktet-av-norge/>
- Steinsholt, K. (2009). *Lev farlig!: Innføring i Friedrich Nietzsches utidsmessige pedagogikk*. Tapir akademisk forlag.
- Stigen, A., & Rabbås, Ø. (2021). *Aristoteles, Den nikomakiske etikk*. Vidarforl.
- Aanstad, K. H. (2017, februar 14). Khan: – Jeg forventet å hate dem, men så aspekter av meg selv i dem. *Aftenposten.no*. <https://www.aftenposten.no/oslo/i/Qv1XJ/khan-jeg-forventet-aa-hate-dem-men-saa-aspekter-av-meg-selv-i-dem>
- Khan, Deeyah (2020). *Americas War on abortion*. NRK.no.
<https://tv.nrk.no/serie/deeyah-khan-i-trumps-usa>